

СЛОВО ПРОСВІТИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

21 (450), 22—28 травня 2008

Фото Євгена Букета

ЖИВА ВОДА ШЕВЧЕНКОВОГО КРАЮ

Валентина ДАВИДЕНКО

Подібного заповіту ви не знайдете в світовій історії. Не особисті скарби, набуті за життя, заповідано, не амбітне прагнення постати після життя у величчя й пошані мармурового мавзолею чи монумента, а пісенне бажання крилатої душі перенестися в Україну милу, її лани широкополі, рідні краєвиди, запечатані в серце з дитинства.

Тарас Шевченко як поет мав безпомилкове філософське відчуття часу і, вочевидь, розумів, що саме природа, магнітний ареал рідної землі найдовше зберігають дух і образ людини, коли вона відходить в інші світи. Бо що таке два століття з погляду космічної вічності? Ось ми стоїмо в шумовинні садів біля хати, де колись була справжня садиба його батьків у Керелівці — так тут кажуть і досі. І стає очевидним: щоб відчуття справжності цієї постаті, треба прийти на його батьківщину і подихати тим повітрям на пагорбі, де й краєвид не змінився, і зграї пташині своєю тисячолітньою мовою піють, не зраджуючи їй, і калиновий кущ на могилі матері Катерини щороку відростає молодими пагонами. А в пониззі так само гай і ставки та копанки, навіть назви їхні, як і сільських кутків у нинішньому Шевченковому, лишилися ще з тієї оспіваної Тарасом Керелівки. Як він згадував через роки в заслання цю бідну і водночас розкішну природою батьківську садибу, сад густий, темний, тихий, “іншого такого саду немає на всьому світі”. Знамениті кирилівські сади, де фруктові дерева перемішувалися з лісовими так густо, що “в селі видно було тільки дерева та небо, ані хат, ні постройок”. Весна. Садочки зацвіли.

Редакція газети “Слово Просвіти” побувала в Національному заповіднику “Батьківщина Тараса Шевченка” на Черкащині.

“До кодексу честі українця мають входити відвідини цих місць”, — вважає генеральний директор заповідника Людмила Шевченко.

Ми пройшли тими стежками і представляємо географію батьківщини Кобзаря через власні враження у статтях і світлинах.

Неначе полотном укриті,
Росою Божою умиті,
Білють.

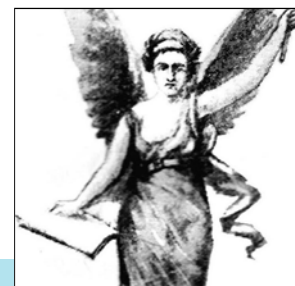
Що винесли ми, журналісти “Слова Просвіти”, з цих мандрівок стежками, “які сходить Тарас” у Моринцях, Будищі, Кирилівці? Відчуття непроминальності часу. Природа правдива і не піддається корупції, вона не дає фальшивих свідчень. В магнітному полі її справжності, цієї витонченої української краси, де травиця шовкова від моріжка і в скельці води просто для пензля готовий пейзаж весняного гаю, зачаровуєшся і скоро розумієш, що все бачиш очима того хлоп’яти з дуже бідної селянської родини, але по-царськи обдарованого природою і Богом. Хто досліджував, чи не прихилилися тут найближче небеса, як у тих сакральних-креативних місцях, де потім зводять храми? Чомусь здійснюються бажання людей, які запалюють свічку в Тарасовій капличці в Моринцях, хоч це новітня споруда. Бо перебувати в цьому середовищі — набути справжність відчуттів, замулену сум’ятним життям, ніби душа нарешті в одному камертоні з космічною гармонією. Як тут міг не народитися геніальний художник і поет!

І ми шукали ті прикметні риси, які вказували на присутність його духу: автентичні речі, до яких торкалася рука його сестри чи матері, ниточку стежки у святій

географії цієї малої батьківщини, може, нею бігав він до того льоху, який, кажуть, ще до середини минулого століття зберігав на стінах Тарасові малюнки. Не забудьмо хоч би про те, що їх **знищили!** Як спалили уже в нашому часі батьківську хату, де було кілька родинних реліквій. За кожної влади такими злочинами, глушиною бузини або ж лаковою етнографією, пишними церемоніями прагнуть змінити це відчуття справжності українського генія, який був урівень з видатними європейськими митцями, але ще й ніс хрест просвітителя свого бідного народу.

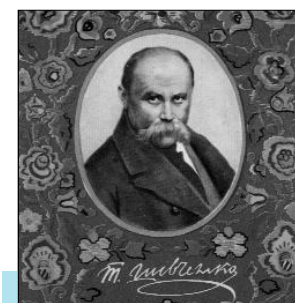
У Будищі живуть високі дерева, для віку яких наша з’ява — миттєвий проміжний сон, бо один дуб має 600 літ, старший — 800, а є ще й тисячолітній. У пору Тарасового дитинства таких дерев були цілі діброви. Які велетенські крони, яке могутнє коріння! Але й ці дерева, що залишилися, — для нас маяки того, що це незвичайна земля. Сюди їдуть з усього світу хоч на день — поклонитися, подихати цим повітрям. Звідси їдуть теж. Половина молодого населення — за кордон, і то вже назавжди. На ці неймовірної краси пагорби вже пробували зазіхати чужі, для яких Шевченко — навіть не перший серед “Великих українців”. Але вона ще “Цвіте, красується цвітами, Садами, темними луками...” Твоя земля, Тарасе!

ДО 140-річчя
“ПРОСВІТИ”

5

ПОВЕРНЕННЯ ПРОРОКА
НА БАТЬКІВЩИНУ

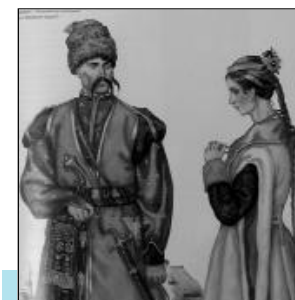
6

РОМАНТИК
РІДНОЇ МУЗИКИ

14

УКРАЇНСЬКИЙ
НАРОДНИЙ КОСТЮМ

15

Добровільні пожертви
“На Кобзареву Церкву”:
МБФ “Українська Родина”
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії АКБ “Київ”,
МФО 320401 ЗКПО 21709106

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 876 399 грн. 00 коп.

Т. Шевченко. 1859 р.

Ніна ГНАТЮК

Народжена голодного 1947 року, малою дитиною я зазнала і холоду, і безхліб'я, надивилася на сиріт і на калік, бо переважно всі, а особливо ж глибинні українські села, жили у післявоєнні роки дуже сутужно. Єдиною розкішшю мого дитинства були мандрівки з дідом до лісу по гриби і дровця, розповіді майже столітнього, але кремезного, з доброю пам'яттю козака про минувшину. Чи не тому життя і творчість Тараса Шевченка мені особливо дорого. Якщо нам було важко, то як йому?

А ще запам'яталося майже побожне ставлення у нашій родині до слова. У маминій хаті висів портрет Івана Франка, а єдиною книжкою на весь куток був старенький поховклий “Кобзар”, який мама читала вечорами своїм і сусідським дітям. Маючи кількам'сячну лікнепівську освіту, мама читала “Катерину”, “Заповіт”, “Думи мої”, майже не заглядаючи в текст. Я могла б теж підписатися під Стусовими рядками: “Перші уроки поезії — мамині. Шевченко над колискою — це не забувається”.

Яким же був Тарас Шевченко, з якого ґрунту душі проросли його думи, бунтарство духу, в чому магія його імені, що краще з його життя можуть перейняти наші діти, онуки? Багато написано про поетове дитинство. Навічно в його душі закарбувалася біла хата з потемнілою солом'яною стріхою, яблуня на причілку, квітник, а біля воріт — стара верба. Далі сад, а за ним — левада.

Та розкіш природи аж ніяк не зменшувала кріпацького гніту, поневірянь малого Тараса, що чекали його після смерті матері. Один зі зведених братів украв у солдата-постояльца гроші. Мачуха запідозрила в цьому пасинка Тараса. Той божився, що невинний. Тоді його зв'язали і жорстоко побили. Від нелюдських катувань дитина змушена була взяти чужий гріх на себе і сказати, що вкрадені гроші закопані в саду. Там їх не зайшли. І знову різки — хлопчика кинули в куток мало не мертвого. Чи не звідси починається Тарасове неприйняття будь-якої наруги над людиною, його ненависть до брехні, підлості?

Не раз доводилося хлопчині ховатись і від мачухи, і від сільського дяка, в якого навчався грамоти, на пустирі, у калинових кущах, де він спостерігав за кожним листочком, кожною мурахою, мріяв про далекі мандри... Часто тут усамітнювався на кілька днів, тож сестри потай носили йому якийсь харч.

Хто міг зрозуміти відлюдькувату, неслухняну дитину, що жила у

ЦЕ НЕ ЗАБУВАЄТЬСЯ

власному світі? Чи не тому батько, помираючи, так розпорядився щодо нехитрої своєї спадщини: “Синові Тарасу із мого хазяйства нічого не треба, він не буде аби-яким чоловіком: з його буде або щось дуже добре, або велике ледащо; для нього моє наслідство або нічого не буде значить, або нічого не допоможе”. Слова ці виявилися пророчими — з Тараса не вийшов ні хлібороб, ні швець, ні чоботар, ні пастух — йому належало бути володарем у царстві духа.

Тарас Шевченко з дитинства був зачарований народними піснями. Родич Варфоломій Шевченко згадує, що Тарас мав гарний голос і співав з великим почуттям: важко знайти артиста, який би так міг співати. Найулюбленішою піснею його була “Ой, зійди, зійди, зіронько вечірня...” Він був людиною чутливою, вразливою, під час виконання пісні слюза могла скотитися з очей на вуса.

Заслання і солдатчина, випалені напівпустелі за Аралом, жандармська опіка, що продовжувалася до кінця життя, не зачерствили його доброго, люблячого серця, не зробили циніком, людиноненавистником. З дитинства у нього був культ матері, адже зовсім малим залишився сиротою. Тарас усе життя мріяв про власну хату, гарну родину, чепурну, милу, люблячу дружину. Він не раз говорив: “Чи сподобиться мене Господь завести своє кишло, хатину, жіночку і діточок?”

Тарас звертався до родича Варфоломія Шевченка з проханням знайти місце для будівництва хати, накреслив її план, а також просив напийтати дівчину, але щоб вона обов'язково була українка, проста, не панського роду, сирота або ж наймичка.

Розпочався пошук того омріяного шматка землі, щоб “Дніпро був під порогом”. Незабаром знайшлося таке місце, справді чудове, з невеликим лісочком. Ці дві десятинали належали пану Парчевському. Але переговори не були успішними: землевласник зволікав із продажем, мабуть, боявся пускати на свої ґрунти поета, за яким був жандармський нагляд.

Думка про хату й одруження не покидала поета до кінця життя.

...Так мало, небагато
Благав у Бога! Тільки хату,
Одну хатиночку в гаю
Та дві тополі біля неї...

Та не судилося цій мрії збутися. Вічною його оселею стали дніпрові кручі, що прийняли в своє материнське лоно прах поета.

Найщемливіша, може, найгіркіша сторінка Шевченкового життя — мрія про одруження, пошук нареченої. Яким же був ідеал жінки для Тараса?

Як пише у своїх спогадах Михайло Чалий, друг Івана Сошенка, зовсім юний Тарас познайомився,

навчаючись в одного кімнатного живописця у Варшаві, з гарненькою кравчиною Ядвігою (Дзюнею).

“Милую Дуню, чернобровую Гусиковскую” Шевченко згадував у “Щоденнику” 5 вересня 1857 р.

Його душа спалахнула не зна- ним досі почуттям. Чи не вперше відчув свою людську високість.

“Я в первый раз пришел к мысли, — розповідав він Іванові Сошенку, — отчего и нам, несчастным крепакам, не быть такими же людьми, как и прочие свободные сословия?”

Та це кохання не лише облогодило душу юнака, зіграло його дівочою прихильністю, а й принесло гіркоту. Тарасова симпатія була полька, вона вимагала, щоб юнак зрікся рідної мови і спілкувався лише польською. Та він не міг піти на таку жертву навіть в ім'я взаємного кохання.

Ідеалом жінки для Шевченка була українка невисокого зросту, чорнява, кароока. І обов'язково чепурненька, метка, роботяща. Не склалося... Цьому ідеалові не відповідали ні полька Ядвіга, ні німкеня Маша, ні покоївка Ликера, ні кріпачка Харитина, ні хто інший. Ім, звичайно, імпонувало, що такий відомий поет і живописець закоханий у них, цілує руки, купує подарунки... Але заміж?

“Что в нем жениховского?” — написала у спогадах актриса Катерина Піунова, якій поет пропонував руку і серце у Нижньому Новгороді, повертаючись із заслання... Тому не дивно, що Харитина вийшла заміж за сільського парубка, Ликера — за перукаря, хоч і п'яничку, Катя Піунова — за колегу-актора.

Та чи можна звинувачувати покоївку Ликеру, яка відмовила поетові в одруженні? Як згадує петербурзька знайома поета Варвара Карташевська, Ликера була молода, свіжа, але ледача. Він поетизував її образ, сподіваючись, що ставши вільною, вона опанує грамоту, почне цікавитися мистецтвом, стане доброю господинею.

Тарас Григорович був дуже турботливим: він перевіз Ликеру до своїх приятелів, допоміг лікувати сухоти, найняв учителя грамоти. А коли той почав заличатися до його нареченої, сердешний Тарас дуже образився, вилаяв її. Сватання розладналося, хоч уже замовили і карасі до столу, і купили обручки.

“Я по плоти і духу син і рідний брат нашого безталанного народу, то як же такі себе поєднати з панською кров'ю? Та й що та панночка одукована робитиме в моїй мужицькій хаті?” — це зізнання Т. Шевченка проливає світло на його стосунки з княжною Варварою Репніною, яка так прихильно ставилася до поета, шанувала мистецтво, була духовно близькою йому, але “панської крові”.

Чи ж вина Тараса Шевченка в тому, що в нього чуле серце, захмарна уява, що в нього молододою залишилася душа?

Поет був дуже щедрої натури, не вмів заощаджувати, кожному,

хто відчував потребу в коштах, давав гроші, навіть якщо вони в нього були останні. І якось записав у щоденнику, що гроші — найкраще мірило дружби. Це визначення не застаріло.

Зі спогадів сучасників Тарас Григорович постає натурою доброю, турботливою, мрійливою, запальною. Зазнавши злиднів, знущань, переслідувань, він не став лукавим, хитрим, не втратив жодної риси шляхетної, високої людини.

У перші роки звільнення від кріпацтва, коли молодий Тарас з темного горища маляра-самоука потрапляє в розкішну майстерню академіка Карла Брюллова, величні зали Академії художеств, голова в нього пішла обертом. Спокушали й артистичні гульбища, і світські вечірки, і застілля. Але він не був пияком — просто любив гурт, ковток рому робив його натхненням, додавав задушевності й надзвичайної симпатичності. Душа його завжди знала міру. Про це свідчить чо-

І могила під жандармським наглядом

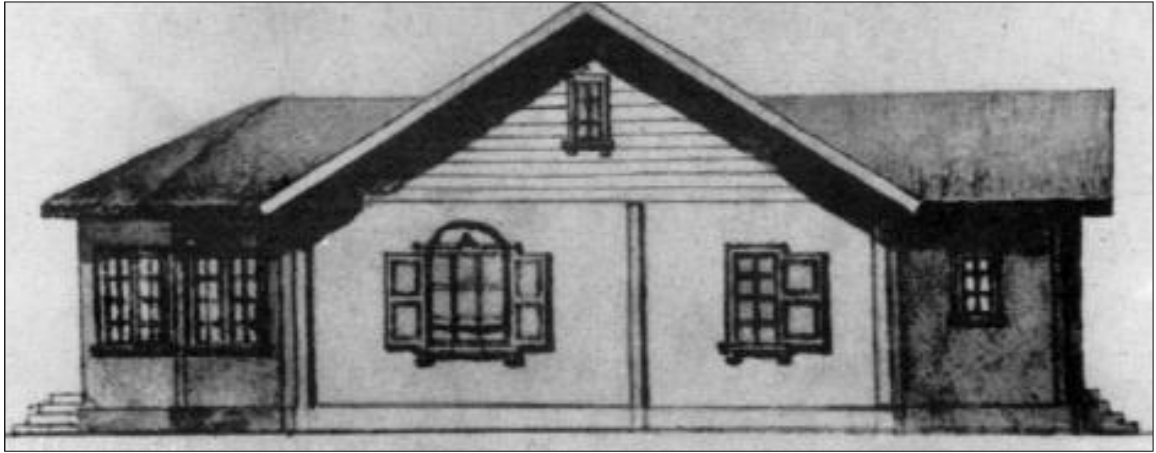
тиривірш, який він написав вуглиною на стіні шинку:

Вип'єш першу — стрепенешся,
Вип'єш другу — схаменешся,
Вип'єш третю — в очах сяє,
Думка думку поганяє.

Щодо цього варто прислухатися до думки Дмитра Писарева зі статті в “Русском слове” за листопад 1861 року: “Чому п'ють, чому гуляють наші обдаровані люди? Людина з розумом і душею не поставити такого зухвалого питання. Коли б не було так тяжко, то не стали б пити... Є люди, які не вміють поступатися: їм подавай або все, або нічого; коли розбивається перша надія, вони кидають усе і з якоюсь злобною насолодою розбивають об дорогу і свій ідеал, і прагнення, і молодість, і сили, і життя”.

Як зазначає М. Чалий, “не так думає заздрісна бездарність і вульгарна зарозумілість людей, які не визнають над собою нічийої моральної переваги і кидають з-за рогу каміння в пророків землі своєї... Люди кар'єри і грошей, ці бездушні фарисеї, ці продажні захисники народної моралі забувають просту істину, що у всякої людини є вади: чому ж не може бути їх у нашого Шевченка? Вони не знають того, що у таких виняткових осіб, у таких полум'яних натур усе величне, незвичайне, що їх не можна міряти на свій аршин. Помічаючи самі вади і не будучи спроможними підвестися до розуміння високих достоїнств незвичайної людини, вони намагаються урівняти її з собою, очорнити її пам'ять, закидати брудом її могилу. Та це їм погано вдається: справедливо заслужена слава — слава Шевченка виривається чистою і світлою з їхніх брудних рук і проникає у всі шари суспільства, навіть у простий народ...” Кращої відповіді на наклепницькі статі О. Бузини та йому подібних годі й шукати.

У спогадах художник Віктор Ковальов пише, що 1859 року відвідав Тараса Шевченка у його по-

Про таку хату мріяв поет

“У Биківнянському лісі поховано понад 100 тисяч наших співвітчизників, розстріляних та замордованих у катівнях НКВС”.

НАСТАВ ЧАС НА ПОВНИЙ ГОЛОС ГОВОРИТИ

“Протистояти тоталітаризмові та його рецидивам може тільки згуртоване демократичне суспільство, яке засвоїло трагічні уроки своєї історії”, — таке переконання висловив глава держави, виступаючи на території Національного історико-меморіального заповідника “Биківнянські могили” у День пам’яті жертв політичних репресій.

“Сьогодні ми вшановуємо пам’ять усіх незліченних жертв “червоного колеса”, що прокотилося Україною у XX столітті, говоримо про злочини не лише Сталіна, а й усього комуністичного режиму”, — сказав Президент. Він нагадав, що у Биківнянському лісі поховано понад 100 тисяч наших співвітчизників, розстріляних та замордованих у катівнях НКВС у 30—40-х роках. Мільйони їх покійся у безлічі безіменних могил.

Віктор Ющенко заявив, що настав час на повний голос говорити про винуватців репресій та тортур, настав час їх публічного засудження. “Тому я з розумінням ставлюся до громадських ініціатив щодо цього”, — сказав Президент. Він нагадав, що нині відкривають архіви, друкують твори репресованих українських письменників, дослідницькі та наукові праці, триває збір свідчень. Водночас, зауважив глава держави, на території

Україні ще й нині бовваніють тисячі пам’ятників та інших символів, присвячених апологетам комунізму, зокрема й організаторам репресій. Більш того, нині спостерігаємо спроби відвертого реваншу прокомуністичних та проімперських сил: в Україні непоодинокі випадки нахабної наруги над нашими історичними пам’ятками та державними

символами. “Влада та суспільство мають покласти край цим ганебним явищам”, — вважає Президент. Він повідомив, що за його дорученням готують проект закону, покликаний розпочати реальний процес ліквідації символів тоталітаризму та комуністичного режиму в Україні. Його буде внесено до Верховної Ради як невідкладний.

Глава держави наполягатиме на прийнятті парламентом внесених ним самим законопроектів про правовий статус борців за незалежність України та кримінальну відповідальність за заперечення Голодомору і Голокосту. За словами Президента, тоталітарна влада намагалася вичавити українську національну ідентичність та історичну пам’ять. “Повною мірою відродити їх — наш святий обов’язок перед мільйонами жертв терору і перед наступними поколіннями українців”, — сказав він.

Президент В. Ющенко дав оцінку комуністичного режиму, який існував в Україні понад 70 років: “Злочинна комуністична влада, для якої нічого не означали не лише людські права, а й сама людина, жорстоко і цілеспрямовано нищила цвіт нашої нації. Кожен, хто вирізнявся талантом, в чий душі горів живий вогонь, першим потрапляв під наладжену машину репресій. Любов до України

ни, до рідного народу стала в ті часи найтяжчим зі злочинів”.

Віктор Ющенко закликав, оцінюючи історію України XX століття, чесно назвати, що організатором винищення нації був комуністичний режим, який мав антилюдський характер і прагнув абсолютної влади, заснованої на тотальному страху. “Ми знаємо відповідь — це наслідки правління комуністичного режиму, який за суттю своєю був антигуманним і не міг діяти по-іншому. До влади тоді прийшла денационалізована псевдополітична сектантська сила, яка в ім’я утопічних комуністичних догм відкрито зреклася Бога і людської моралі”, — сказав він.

У XX столітті українська нація зазнала страшних втрат. Цього року відзначаємо дві трагічні річниці — 70-ті роковини Великого терору 1937—1938-го та 75-ті — Голодомору 1932—1933-го. “Не кожна нація після таких жажливих катастроф змогла б вижити й піднятися на ноги. Але ми сильний і гордий народ, у наших жилах “козацька кров пульсує і гуде”. Ми вистояли, ми перемогли, ми відродили незалежну й демократичну Українську державу”, — сказав Президент.

Інформація з сайту Президента України
Фото Олесь ДМИТРЕНКО

АГІТАЦІЯ: «ЯЗИКОМ», БІГМОРДАМИ ТА ГРЕЧКОЮ?..

Вибори Київського міського голови та депутатів столичної міськради побили всі рекорди застосування політтехнологій в Україні: чого вартий сам бюлетень завдовжки понад метр, переповнений “технічними” кандидатами.

Схоже, народ віддаляється від політики: не помітно жвавої публічної дискусії, дебатів навколо виборчих програм кандидатів. Більш того, агітатори в наметах на вулицях часто не знають програми того, за кого агітують.

Міська влада відверто використовує адміністративний ресурс:

— Чи можна сказати, що народ виробив імунітет або має алергію до політичної реклами?

— Має й імунітет, і алергію. Проте змушений “істи” те, що дають, оскільки іншого немає. Головна проблема в тому, що люди голосують не за конкретних депутатів, а за розкручені назви. Це вада виборчої системи за партійними списками — виборці не знають власних представників навіть на районному рівні. Тому й нема механізму контролю та представництва, є тільки порожня реклама.

Зникає принципова різниця між рекламою, наприклад, кефіру і передвиборною агітацією. Найбільш поширені гасла жодним чином не відображають суті програми дій. Це просто гарні слова про “сильних та чесних”, фрази на кшталт “наша команда професійна, потужна” тощо. Дуже помітне мавпування реклами. Варто було комусь почати ставити білборди з фотографіями першої п’ятірки списку, одразу це почали робити всі. Крім хіба що БЮТ — цей блок репрезентують передусім Тимошенко і Турчинов.

— Намети, листівки, білборди, мітинги, мобільні телевізійні групи — чи можна лише за допомогою цього перемогти на виборах?

— Усе, що ви перерахували, — лише засоби комунікації, за допомогою яких політики доносять

власні ідеї. Проте, на жаль, сьогодні засіб перетворився на самоціль. Доходить до абсурду, коли на величезних коштовних моніторах, встановлених на високих постаментях у людних місцях, показують просто телевізійні новини, та ще й такі, які вихваляють прямих конкурентів.

Наскільки ці методи дієві — показують результати голосування. Впадають в очі повтори і калькування попередньої виборчої кампанії. До виборів ніхто не був підготовлений як слід, не встигли накопичити ідеї.

Агітація просунулась у технічному оснащенні — плазмові монітори, потужна акустична апаратура тощо.

— Наскільки чесні та культурні методи агітації?

— Коли йдеться про такі гроші й такі повноваження, моральні цінності відходять на другий план. Гадаю, найбільша порція “чорнухи” нас очікує в останні дні перед виборами. Щодо чесності, то брехня часто навіть неприкрита. Наприклад, як можна казати, що якість будівництва 2012 року вже затверджено бюджетом, коли бюджет приймають лише на рік? А маніпуляції з соціологією, коли за підсумками одного опитування певний кандидат одержує 14 % голосів, а другого — 4 %. І обидві служби кажуть про похибку 2,2 %!

— Чи можна виграти вибори

комунальні ЗМІ перетворилися на рупор пропаганди чинного мера, за кошти міського бюджету друкують агітаційні спецвипуски газети “Вечірній Київ” російською мовою. Побюючись зростання популярності БЮТ після численних зустрічей Олександра Турчинова з трудовими колективами, через головні управління мерії розповсюджено розпорядження: не пускати на комунальні підприємства нікого з конкурентів Черновецького під страхом звільнення керівництва!

Про тенденції виборчої кампанії в Києві “Слову Просвіти” розповів голова Спілки молодих політологів Андрій Єременко.

за допомогою підкупу виборців?

— Якщо йдеться про посаду міського голови, то ні. Проте за допомогою “куплених” виборців можна набрати піввідсотка, яких не вистачало для подолання прохідного бар’єра в Київраду або “протягти” ще одного депутата. Думаю, що підкуп на цих виборах не спрацює. Наприклад, якщо сила “А” обіцяє людям

гроші у випадку голосування за неї, вона одразу має повідомити і механізм контролю: наприклад, сфотографувати галочку в бюлетені мобільним телефоном, поклавши у кадрі папірець з унікальним номером. Цей механізм дуже швидко стане відомий у штабах конкурентів, чий спостерігач зможе нейтралізувати принаймні схему контролю або зчи-

нити скандал і привернути увагу до нечесних методів опонента. Якщо виборці, які голосують за певну політичну силу щиро, за ідею, дізнаються, що ця сила купує голоси, то вона може втратити навіть більше, ніж придбати.

— Наскільки і чому поширене таке дивне явище, як політична реклама іноземними мовами?

— Політики та їхні рекламисти, щоб привернути до себе увагу, намагаються спілкуватися з виборцями “їхньою мовою”. У деяких штабах вважають, що мова більшості киян російська — можливо, тому що це рідна мова багатьох політтехнологів. Проблема недостатньої українізації треба залагоджувати на державному рівні, а це потребує значних зусиль. Приємно, що більшість політиків принаймні в офіційній рекламі розмовляє українською.

Спілкувався **Юрій ШЕЛЯЖЕНКО**

Георгій ЛУК’ЯНЧУК

29 квітня виповнилося 90 років з дня підняття українських прапорів на кораблях Чорноморського флоту. Вперше жовто-блакитний прапор з історичним Тризубом Святого Володимира було піднято на лінійному кораблі “Георгій Побідоносець” під командуванням адмірала Сабліна. Услід за “Георгієм Побідоносцем” усі кораблі флоту підняли українські прапори.

На відзначення 90-ої річниці цієї славної дати до Севастополя прибула делегація національно-патріотичних організацій: УНА-УНСО, ВО “Тризуб імені Степана Бандери” та Української партії. Оскільки акція збіглася з приїздом відомого своїми українофобськими заявами мера Москви Лужкова на святкування 300-ліття Російського флоту, то активісти націоналістичних організацій провели

НОГАМИ — ПО ПРАПОРУ

протестну акцію біля стін Центрального штабу Чорноморського флоту РФ.

Тут на них очікували російські шовіністи, які з лайками “Бей хохлов!”, “Бандеровцы, вон из русского Севастополя!” накинулися на мирних демонстрантів.

У побитті, якого не вдалося зупинити представникам правоохоронних органів, брали участь члени проросійських організацій, зокрема “Російський вибір”, “Російський блок” і так зване “Кримське об’єднане козацтво”. Вони втрутились у мирну акцію протесту і почали видирати з рук українських активістів прапори та іншу символіку. Після цього у бік українців полетіли поламами древка прапорів та яйця. Розгорнуті членами Української партії Державний прапор

вирвали з рук і потоптали активісти проросійської козацької общини. Місцеві правоохоронці не затримали їх за наругу над офіційним символом України. Натомість забрали до Ленінського райвідділу МВС 11 активістів УНА-УНСО, “Тризуба” та Української партії. Їх відпустили через кілька годин. А ось єдиного із затриманих проросійських учасників побиття звільнили відразу після того, як активісти проросійських сил заблокували проїзд міліцейському автомобілю.

Українська партія заявила, що за антиукраїнські дії, які розпалюють міжнародну ворожнечу в Україні, за наругу над Державним прапором України проросійські сили слід покарати. Українські патріоти залишають за собою право на адекватну відповідь.

ФІЛЬМ ВІД ОЛЕКСАНДРА ТУРЧИНОВА

Петро АНТОНЕНКО

Коли в суспільстві нехтують елементарними нормами моралі, духовності, прав людини, життя може перетворитися на фантасмагорію, де стерто грані між реальністю і химерами, де людина борсається між розумом і божевіллям. Такий пафос нового українського фільму “Ілюзія страху”, створеного за однойменною книгою та сценарієм Олександра Турчинова.

Приємно й водночас інтригує, коли відомий політик береться за перо. Приємно, бо творче начало — це, можливо, саме те, чого бракує нашій політиці, нашим державникам. Інтригує, бо чи може говорити політик мовою художнього образу?

Турчинов має що сказати, і йому вдалося це зробити. Може, й не випадково на допрем’єрному показі в столичному кінотеатрі “Україна” перший віце-прем’єр сказав, що він комфортніше почувається як письменник, аніж як політик.

Після презентації картини її продемонструють на кількох міжнародних фестивалях та кіноринках. 19 травня відбувся показ фільму на міжнародному фестивалі у Каннах. Вихід “Ілюзії страху” до широкого прокату в Україні заплановано у жовтні цього року.

У фільмі йдеться про успішного підприємця Ігоря Короба, одного з героїв нашого часу. Його незаконно заарештовують та саджають до слідчого ізолятора, жорстокими методами примушують відмовитися від суперприбуткового проекту. Опинившись на свободі, Короб присягається помститися кривдникам. Після важких фізичних та психологічних випробувань героєві здається, що він живе паралельним життям з іншою людиною — легендарним біблійним царем Соломоном. Інколи сучасне життя створює паралелі з біблійними сюжетами.

Герой під впливом обставин має швидко виявити грань між дійсністю та середньовічними снами, між друзями та ворогами, між справжніми цілями та хибними. Що реальне в житті Короба, а що ілюзія — відповідь неочікувана для всіх.

Олександр Турчинов — автор книг “Ілюзія страху”, “Свідцтво” і “Таємна вечера”. Режисер-постановник Олександр Кириєнко (“Помаранчеве небо”, “Інді”, “Королева бензоколонки-2”, “Свої діти”), оператор-постановник Сергій Михальчук (“Мій зведений брат Франкенштейн”, “Контакт”, “Мамай”, “Коханець”, за останні дві картини отримав призи за найкращу операторську роботу на міжнародних фестивалях), креативний продюсер та співавтор сценарію Юрій Бутусов (“Помаранчеве небо”). Виробництво картини — творче об’єднання “Кіновідродження”, студія “Кінотур”.

“Це українське кіно й водночас міжнародний проект”, — заявив на презентації Турчинов.

Зворушила музика грузинського композитора Звіада Болквадзе.

Роль головного героя грає Андрій Панін (“Бій з тінню-1, 2”, “Жмурки”, “Водій для Віри”). У ролях Олена Бабенко, Інга Оболдіна, Олександр Семчев, Віктор Сарайкін. У фільмі знялися російські кіноактори — вихідці з України Олексій Петренко й Олексій Горбунов, які недавно зіграли у блискучому фільмі Михалкова “12”. Одну з ролей зіграв метр українського театру і кіно Давид Бабаєв.

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

Важко повірити, що проект “Великі українці” справжні українці сприймають серйозно, а не як провокативне шоу-тестування нації на предмет імунітету і живучості. Про цей проект чимало писано, тому не хочеться повторюватися. Проте недавно, випадково опинившись перед телевізором, побачив дивну телерекламу чи щось схоже. Показували портрет Шевченка і просили телефонувати “за” чи “проти”. Затим те саме показували, але вже з портретом Лесі Українки. І так по черзі: Шевченко — Леся Українка. Виявляється, так мав перемогти один із портретів за результатами голосування. Подивився ради цікавості список десяти кандидатів: Микола Амосов, Степан Бандера, Валерій Лобановський, Григорій Сковорода, Леся Українка, Іван Франко, Богдан Хмельницький, В’ячеслав Чорновіл, Тарас Шевченко і Ярослав Мудрий. Ніяк не можу збагнути, чому нас ніби ненароком підводять до вибору між Тарасом Шевченком і Лесею Українкою. Невже це випадковість? Чому не Шевченко — Лобановський?

ШЕВЧЕНКО ПРОТИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ?

Або як вибрати між Іваном Франком і Тарасом Чорноволом чи між Степаном Бандерою і Григорієм Сковородою?

Є два варіанти вибору — національно нейтральний і національно активний. Кожна доба виставляє свої еталони, набір постатей видатних українців. Найкраще, коли орієнтир один, а може бути взаємодоповнювальна когорта, але невелика. Досі ми вимушено обирали, точніше одностайно визнавали Тараса Шевченка — він не викликав небажаної агресивної реакції супротивників українства. Свої боготворили, а недруги терпіли. У часи колонізації саме Шевченко був тим Великим Українцем, який закликав до волі. Незалежність отримано, і до Шевченка та інших “будителів українського духу” закономірно ослабла всенародна тяга. І біда в тому, що еліта не виставила нового, сучасного стандарту Великого Українця, гідного вільної України. Це Леся Українка і не менш її мати Олена Пчілка, яку незаслужено забули.

Могли бути й інші просвітителі минулого століття, але в центрі мав стояти титан українського поступу — Іван Франко, а завершувати — Степан Бандера. Чомусь постаті, які мали б стати символами національно активного вибору, оминає увага народу.

Мене не полишає відчуття, що це не випадково, українські блукання в пошуках національної ідеї — теж не випадковість. Не віриться у те, що велика нація з давніми історичними коренями, унікальною мовою й культурою може постійно не складати тесту на національну активність.

Дехто подумає, що серед українців немає постатей, здатних побачити успішний шлях нації хоч би на піввіку наперед. Вони були ще в минулому столітті, були й раніше. Найсучасніші — Іван Франко і Степан Бандера та чимало інших, яких не знаємо. Є й сучасники, але їх не чуємо, хіба помруть, і тоді їм від нас — слава, але не завжди читання їхньої інтелектуальної спадщини. На всі українські питання і

проблеми, напевно, вже є відповіді, які поховано в архівах або їх забирають із собою поки що не знамениті люди, що дуже швидко відходять у вічність.

Нас не дивує “випадкова” альтернатива вибору — Шевченко чи Леся Українка. Ми втомлені нашими політиками і знівиснілим телебаченням, хворобами без сподівання на безкоштовну медицину.

Навіщо було влаштовувати українцям таке недоладне і невчасне тестування у вигляді шоу “Великі Українці”? Для того, щоб ми не зробили вибору видатних, як це властиво національно активному суспільству? Кому потрібна Україна як сильна держава-конкурент? Набагато краще, щоб наша справжня еліта перебувала в депресії від розчарування. Навіщо робити тест “Великі Українці”, коли і так за роки незалежності ми довели неспроможність зробити національно активний вибір? Проте як інформаційна технологія депресування українських патріотів це шоу просто ідеальне.

ПАМ’ЯТНИК ІДЕОЛОГОВІ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

Олександр ШЕПНІВСЬКИЙ
Фото автора

15 травня на центральній алеї Байкового цвинтаря, на місці символічної могили за церквою Вознесіння відкрили пам’ятник ідеологові українського націоналізму Миколі Міхновському. На стелі з чорного каменю викарбувано: “Микола Міхновський. 1873—1924. Ідеологу української державної самостійності. Встановлено зусиллями та за кошти МАУП”.

У церемонії відкриття взяли участь президент МАУП Георгій Шокін, народні депутати Павло Мовчан, Юрій Гнаткевич, викладач інституту декоративно-прикладного мистецтва Григорій Мусієнко, народний депутат, голова Спілки офіцерів України Євген Лупаков, історик, представник козацтва Микола Оцун.

ПРЕС-ВЕСНА НА СХИЛАХ

Олена ТУНИК

Цього року вже вшосте пройшов Міжнародний конкурс-фестиваль дитячо-юнацької журналістики “Прес-весна на Дніпрових схилах”. Організатори діства — Головне управління освіти і науки виконавчого органу Київміськради, Головне управління у справах сім’ї та молоді виконавчого органу Київміськради та Київський Палац дітей та юнацтва. Фестиваль розраховано на учасників віком 13—21 року — учнів загальноосвітніх навчальних закладів, позашкільних закладів освіти, представників дитячих та молодіжних видань України та країн зарубіжжя і всіх, хто захоплюється журналістикою, літературою, фото- та телесправою. Це один із фестивалів, який стає стартовим майданчиком для майбутніх журналістів-професіоналів.

Торік у листопаді було оголошено конкурс творчих завдань. А в березні—квітні журі оцінювало отримані роботи та визначало переможців. З 16 до 18 травня в Київському Палаці дітей та юнацтва відбули підсумки конкурсів та провели прес-толоку молодіжних ЗМІ.

Володарями першої премії стали: у номінації “Журналістська ро-

бота” — Євгенія Бабич (м. Ірпін, Київська область); у номінації “Літературний твір” — Євгенія Пікулук (м. Київ); у номінації “Телефільм (відеоробота)” — Ольга Жантлєєва (м. Київ); у номінації “Фоторепортаж” — Олег Казикін (м. Київ); у номінації “Газета” — часопис “Дзига” (м. Узин, Білоцерківський р-н); у номінації “Копірайтинг у ЗМІ” — Дарина Яковенко (м. Київ).

Лауреатам І премії одразу запропонували пільги для навчання в Інституті журналістики Київського національного університету імені Т. Шевченка, Київському міжнародному інституті, Університеті “Крок” та Інституті реклами, які виступають співорганізаторами фестивалю. Переможців конкурс-фестивалю нагороджено дипломами та подарунками. Від ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка надано видавничу продукцію 30 учасниками, які отримали спецпремії.

На конкурс було запропоновано дуже багато робіт українських школярів, а також представників Австралії, Нідерландів, Польщі, Естонії, Румунії, Молдови, Білорусі, Сербії, Німеччини, Монголії та Росії. Юним журналістам проводили майстер-класи. У рамках фестивалю пройшов форум молодіжних ЗМІ, на якому всі делегації й молодіжні громадські організації обмінювалися друкованими виданнями та досвідом. Активну участь у роботі форуму взяла редакція газети молодіжних Кі-ївщини “Молодіжний Листок”.

ПРОТИВНИКИ ПРО

Петро МАСЛЯК,
професор, академік, просвітянин

Уявімо ситуацію: в нашому парламенті велика фракція, за яку голосували мільйони виборців, блокує трибуну з вимогою такого штибу: краще бути бідним і хворим, ніж багатим і здоровим. Що ви сказали б про таких народних обранців? Наприклад, ця фракція підготувала законопроект, в якому розроблено механізм хвороби і бідності, організовує демонстрації “трудящих” під гаслами “бути здоровим і багатим — погано”. Або інший варіант: “геть неслов’янські й не братні німецькі, японські, китайські, французькі, корейські автомобілі, всі пересядемо на “братне” російське залізо на кшталт “Лади”. Уявили таких парламентарів? Ми з цими людьми і під їхнім “мудрим” керівництвом живемо в Україні щоденно.

Траєкторія польоту ракет до Західної Європи проходить над Україною у смузі від Києва на півночі до Одеси на півдні.

Завадити розміщенню ПРО в Європі Україна ніяк не може. Тому для нас існує лише два можливі варіанти розвитку подій. Або ми входимо до НАТО, і тоді систему ПРО

встановлюють на наших східних кордонах, або ми до НАТО не входимо, і систему ПРО встановлюють на наших західних кордонах.

Ядерні ракети над своєю головою не збивають. Якщо Україна не ввійде до НАТО, то система ПРО збиватиме балістичні ракети з ядерними боеголовками над Києвом, Харковом і Донецьком. Вони падатимуть на ці міста.

Якщо Україна ввійде до Північноатлантичного альянсу, то системі ПРО встановлять на наших кордонах з Росією. Тоді ядерні ракети збиватимуть над Волгоградом, Ставрополем і Воронежем.

Який варіант для нас кращий? Наша влада, мабуть, не здатна пояснити народові, чому Україна має вступити до НАТО і чому так затяго проти цього виступає Росія.

Звичайно, у нас пишуть, що через НАТО Україну хочуть відірвати від слов’янського світу або що Росія не може допустити того, щоб НАТО постало на її західних кордонах. Але всі слов’янські країни, крім України, давно вже у НАТО, і через цю організацію ми не відриваємося, а приєднуємося до слов’янського світу. Крім того, вже давно частина західних кордонів Росії — кордони з країнами НАТО. І нічого страшного для Росії не трапилося.

ПРО НЬОГО НЕМОЖЛИВО РОЗПОВІДАТИ БЕЗ ПАФОСУ

Фото Олени Шульги

Генеральний директор заповідника
Людмила Шевченко

Уляна ГЛІБЧУК

У тім краї повітря густе й со-
лодке. Аж хочеться відрізати його
по скибочці й смакувати. Пахощі
цвіту, гул бджіл і хрущів, пташиний
бенкет — все це справді потвер-
джує Тарасове ставлення до рідно-
го простору, як до раю. До просто-
ру, де земля і небо торжествують.

Між Кирилівкою і Моринцями,
наче між однаково любленими дїть-
ми, відбуваються таємні змагання
й ревності: хто кращий і достойні-
ший для рідного неня... Ольга
Дмитренко, завідувач фонду Націо-
нального заповідника “Батьківщи-
на Тараса Шевченка”, розповідає,
що цього року Віктор Ющенко уро-
чисто приїздив до Моринців й усла-
вив село як батьківщину поета. А
Кирилівку — дитинний закут Тараса
— оминув. Кирилівчани образили-
ся, занепокоїлися. Адже Віктор
Андрійович на всю Україну оголо-
сив “невивірену” інформацію.
“Краще спитав би тут, у Кирилівці,
про батьківщину Тараса...”

1929 року село, в якому Кобзар
прожив від 2 до 14 років, перейме-
нували на Шевченкове. Мабуть,
даремно. Все одно люди назива-
ють село, як раніше. За такої попу-
лярності Шевченкового імені це
найправильніший спосіб означити
унікальність його батьківщини. У
Моринцях, що за 10 км звідси, по-
ет народився. А між цими двома
селищами — Будище, де він козач-
кував у пана Енгельгардта. Поруч

Фото Олени Шульги

К. І. Урсалова, науковий співробітник

Фото Олени Шульги

Хата в Моринцях

— Вільшана, де розташовувався
панський маєток. Усе це й стано-
вить Національний заповідник
“Батьківщина Тараса Шевченка”.
Музей у Кирилівці було створено
1939 року. Для цього збудували
приміщення. Під час нещодавньої
реекспозиції над нею працював
київський художник Анатолій Гай-
дамака, лауреат Шевченківської
премії. За його задумом зали
зробили світлими. У дитинному
періоді поета всякого вистачало:
“я в хаті мучився колись, мої там
сльози пролились, найперші
сльози...” Але рідна Кирилівка по-
топала у розкоші садочків, а ще
хімерні урочища, каскад став-
ків... Безмежність, в якому дитина
відчуває диво.

І попри все Ольга Іванівна
промовила слово “убога”... Убога
Кирилівка, бо покріпачена. Убога
родина Шевченків, бо кріпаки. Їх-
ня садиба розташувалась на кру-
тому схилі. Землі довкола чима-
ло, гектарів зо два, проте схил є
схил: ні жита, ні пшениці там не
посієш. Тому й потопала батьків-
ська хата у вишневому саду. І не
лише вишневому. Фруктові дерева

Фото Євгена Букета

Могила матері поета

Фото Олени Шульги

У подарунок — книжки від “Просвіти”

— не довгожителі, й сьогодні шев-
ченківський сад молодий. Проте
працівники музею намагаються
саджати традиційні породи. Ті, що
бували в садибі майже двісті років
тому: “циганку”, “волово морду”,
“хрущика”. Рідні назви.

Ольга Іванівна продовжує екс-
курс у минуле: “Речі-експонати
призбирані в нашому селі. Кожна
річ типова для тодішнього побуту, і
вона могла бути у Тарасовій хатині.
Такий ось солом’яник, в якому чу-
дово зберігалось зерно. Сьогодні
солом’яників уже ніхто не виготов-
ляє. Ось “Козак Мамай”.

Ми тісно співпрацюємо з музе-
єм Івана Гончара. Директор пода-
рувала нам цю картину. Маємо ра-
ритетне видання поеми “Гайдама-
ки” 1886 року. Цю книгу подарували
родичі Шевченка. Саме у цій поемі
згадується Кирилівка, Будище,
Вільшана, озеро Гупалівщина, де

були розташовані гайдамацькі під-
земні льохи. Болить, що озеро сьо-
годні втрачає свою першовартість.
Висихає і замулюється, а там гай-
дамацькі сліди і сліди Шевченка...”
Не важко здогадатися, як вражали
уяву малого Тараса розповіді учас-
ника Коліївщини діда Івана. А зго-
дом хлопець блукав справжніми
гайдамацькими катакомбами.
Скільки вражень... Старожили пер-
еповідали, що там, біля озера, бу-
ли підземні ходи, які тяглися аж до
Будища. І начебто під землею були
гайдамацькі стайні, запаси зброї,
харчів на цілий тиждень. Ось якби
розпочати розкопки і відтворити
той химерний час! Про це Ольга
Іванівна Дмитренко може хіба що
мріяти, як і про те, щоб і в Будищах,
колишньому маєтку панів
Енгельгардтів, створити му-
зей.

Прямуємо туди повз
єдиний збережений вітрак.
Колись у Будищах їх було аж
26. Усі стояли поруч, бо село
розташувалося на найбіль-
шому підвищенні. І для цих
вітраків вистачало роботи.

До літньої резиденції Ен-
гельгардтів, у якій тепер шко-
ла, веде тіниста каштанова
алея. Це вже нові насажден-
ня. А повз які дерева проїх-
джало панство в каретах —
не відомо. З цікавістю пере-
питую Ольгу Іванівну, як вона
уявляє майбутній музей, ад-
же з оригінального інтер’єру
тільки й залишився невелич-
кий фрагмент шляхтянського
умилювання: диван, столик,
двоє крісел. Працівники му-
зею — реалісти. Знають, що
доведеться створювати імі-
тацію. Але нічого, лишень
аби добрі майстри.

Фото Євгена Букета

Літературно-меморіальний музей у Шевченкові

Фото Євгена Букета

Родичі Т. Шевченка. Світлина 1910 р. Музейний експонат

Фото Євгена Букета

Дякова хата

У п’яти невеличких залах літе-
ратурно-меморіального музею в
Кирилівці теж обмаль раритетних
речей. На превеликий жаль, хата
Шевченків не збереглася. 1900 ро-
ку в неї вдарила блискавка і пере-
творила на попіл. Згодом її відтво-
рили за малюнком Тараса. Родичі

Шевченка, його брати й сестри, а
згодом і плеємники зберегли уні-
кальні речі — лаву і стіл з батьків-
ської хати.

На території музею розташова-
на могила Катерини Якимівни, ма-
тері поета. Батькова була на цвин-
тарі, який 1929 року по-варварськи
знищили.

У Кирилівці є ще один унікаль-
ний експонат — дякова хата, де
навчався і наймитував малий Та-
рас. “А ти взяла мене маленького
за руку і віддала до п’яного дяка в
науку”. 1971 року хату сховали під
скляне покриття, адже їй уже по-
над два століття. Ольга Іванівна
показує напис на дерев’яній бал-
ці: “Року Божого 1782”...

“У нас і справді немає таких
цінних речей, як в інших музеях.
Але є щось інше, і мабуть, дорож-
че, цінніше... Принаймні для нас.
Це благословенна земля, якою
ходив Тарас: левади, сади, уро-
чища...”

Про цей край неможливо роз-
повідати без пафосу і розчулен-
ня, коли торкаєшся восьмисотліт-
нього дуба, у мужніх розколинах
якого ще малий Тарас ховав свої
малюнки, коли дивуєшся рясним
китицям калини на могилі Кате-
рини Якимівни. Торішні ж бо яго-
ди, а повні, червоні. А ще як соло-
вейко затьохає... Диво.

Фото Олени Шульги

Восьмисотлітній дуб у Будищі

Олена ШУЛЬГА
Фото Євгена БУКЕТА

У Шевченковому, колишній Керелівці, здається, навіть повітря настояне на творчості, напоєне натхненням. Ці дивовижні сади і ставочки, пташиний щебет і гудіння хрущів спонукають взяти до рук пензель чи олівець, щоб вилити на полотно чи папір власні відчуття, враження і думки. Тут ростуть талановиті діти, тож 1994 року відкрито школу, щоб вони змогли реалізуватися, щоб на Шевченковій землі не перервалася ниточка, яка пов'язує минуле із сучасністю.

Це особливий навчальний заклад — загальноосвітня школа-інтернат I—III ступенів з поглибленим вивченням предметів гуманітарно-естетичного профілю. Односельці з любов'ю називають її школою мистецтв, бо юне покоління долучається до прекрасного, опановуючи музику, хореографію, образотворче

Ліна Денисівна Терещенко

ШКОЛА ДАРУЄ УСМІШКИ

мистецтво. Тут юні спадкоємці Кобзаря ґрунтовно знайомляться з творчістю свого геніального земляка, і, мабуть, саме вони найкраще розуміють витоки його генія, бо ходять по тій самій землі й дихають повітрям, яким дихав Тарас.

З першого й до одинадцятого класу в школі-інтернаті живуть і навчаються дітлахи з Черкаської, Київської та Кіровоградської областей, а також тутешні, шевченківські. У гуртожитку навчального закладу 150 спальних місць, тому діти з найвіддаленіших сіл мають змогу на високому рівні опановувати прекрасне. Вихованці насамперед здобувають середню освіту, як у звичайній школі, а після уроків працюють з учителями творчого напрямку.

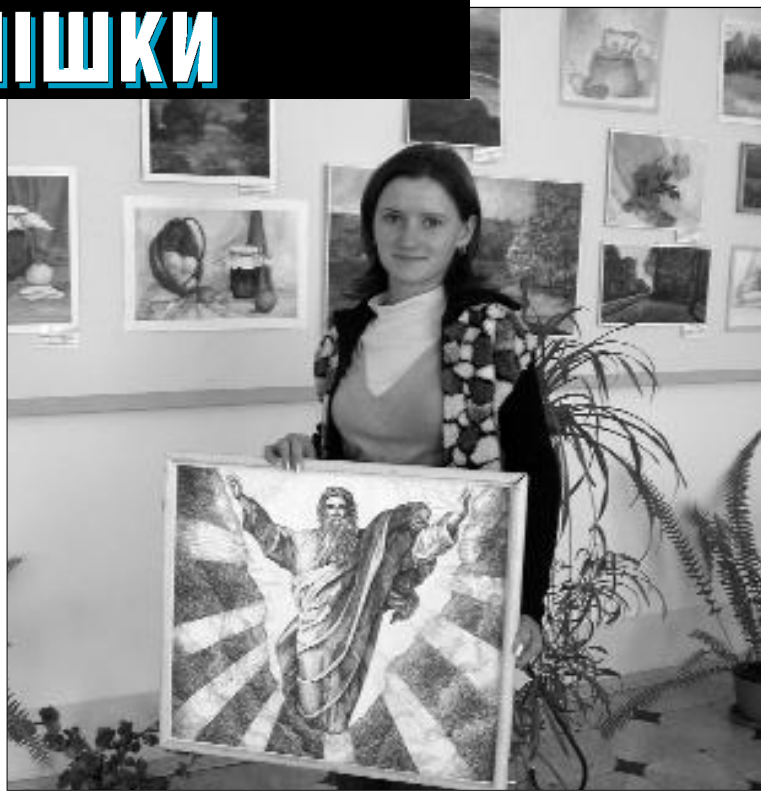
Директор Ліна Терещенко із захопленням розповідає чи не про кожного учня. Вона знає, чим живуть діти, бо має величезний педагогічний досвід. Ліна Денисівна не просто керівник, вона вихователь і натхненник, адже багато дітей довго живуть тут без батьків, і саме ця мудра жінка стає для них зразком для наслідування. Вона робить усе, щоб школа стала рідною домівкою і зовсім маленьким, і дорослішим, вмів підібрати ключик до кожного серця, саме тому діти розкриваються, показують усе найкраще, закладене в кожному від народження.

Одним із своїх педагогічних секретів директор охоче ділиться з гостями, яких у школі завжди багато. На початку та наприкінці навчального року в школі влаштовують персональні виставки юних художників, щоб побачити творче зростання кожного з них. Завдяки цьому ко-

жен учень відчуває себе членом мистецької родини, адже діти дорослішають, здобувають нові знання та навички. Найталановитіші твори надсилають на обласні та всеукраїнські конкурси, бо тільки в порівнянні можна оцінити власні вміння. До того ж, конкурс може стати сходинкою в подальшому зростанні й удосконаленні, він дає можливість заявити про себе на рівні області чи й цілої країни. Нещодавно учениця 11 класу Галина Остапенко посіла призове місце у Всеукраїнському конкурсі “Об’єднаймося, брати мої” з триптихом “Роксолана” та плакатом про Голодомор.

Випускники цієї незвичайної школи продовжують освіту у вищих навчальних закладах України: Київському національному університеті ім. Т. Шевченка, Національному педагогічному університеті ім. М. Драгоманова, Національній Академії образотворчого мистецтва і архітектури, Львівській національній академії мистецтв, Черкаському державному педагогічному університеті ім. Б. Хмельницького, Київському національному університеті культури і мистецтв. Особливо пишуться тут випускником Володимиром Патикою, академіком Української академії аграрних наук, доктором біологічних наук, професором Київського національного авіаційного університету.

У закладі є всі потрібні для навчального процесу технічні засоби, але головне його надбання — педагогічний колектив, який щоденно творчо трудиться, щоб виховати молоде покоління патріотично налаштованим, щоб випускники Шевченківської школи гідно пред-

Галина Остапенко

ставляли свій край і могли довести, що вони — спадкоємці видатного земляка. Заступник директора Ірина Сорич та соціальний педагог Галина Лисенко з гордістю розповідають, що три художні колективи їхньої школи визnano зразковими: ансамбль бандуристів, хор “Надія” та хореографічний колектив. Наприкінці весни школярі та вчителі готуються до свята Останнього дзвоника, підбивають підсумки зробленого за рік, будують плани на майбутнє.

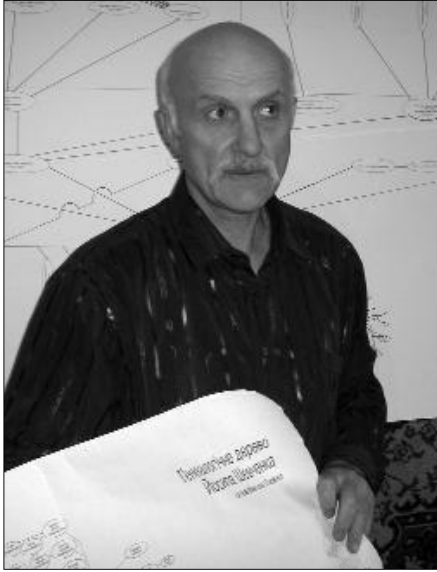
Школа в житті кожного з нас — особливий етап. Вона надає впевненості в собі, допомагає ствердитися особистості, реалізувати найкращі риси й таланти. Символічно, що саме в Шевченковому селі, де він робив свої перші неспілі малюнки на стінах погребів (паперу в хаті не було), постала ця школа. Віриться, що з неї почнеться шлях у великий світ багатьох маленьких шевченківців, і ми ще почуємо про випускників Шевченківської школи.

Євген БУКЕТ
Фото автора

Київський митрополит Петро Могила 1632 року доручив парафіяльним священикам вести метрики народжених, одружених і померлих. Ця подія, на думку Івана Франка, дала початок закріплення прізвищ як спадкових родових назв серед широких верств населення України. Матеріалом для творення українських прізвищ найчастіше були імена, назви місця проживання і походження, назви постійного заняття (професії), індивідуальні ознаки (фізичні, психічні та інші властивості) першого носія. Якщо в більшості метрик сільських церков на заході України в XVII—XVIII століттях попи записували лише імена, то духовенство Київщини було тоді справжньою рушійною силою нововведень. Тому можемо з упевненістю стверджувати, що саме, у другій чверті XVII століття в селі Керелівці на Київщині жив Швець (точніше Шевець), чий син або онук називався Шевченком і став засновником роду, який дав Україні Великого Кобзаря.

У батьківській хаті Тараса Шевченка, що розташована на території Національного заповідника “Батьківщина Тараса Шевченка” в Шевченковому (до 1929 року — Кирилівка, на початку XIX століття — Керелівка) всі охочі мають змогу оглянути картину “Гілки Шевченкового роду”, яку створили, згідно з даними шевченкознавців, черкаські художники Михайло Собчук і Сергій Фурсенко. Прапрадід Тараса Іван, названий Швецем, згідно з офіційними даними, і був засновником Тарасового роду. Проте в Шевченковому мешкає чоловік, який стверджує, що це не зовсім так. Його ім’я Микола Павлович Лисенко. Він — праправнук Тараса Григоровича Шевченка по брату Йосипу.

Микола Павлович заціка-

Микола Павлович Лисенко

РІД ШЕВЧЕНКІВ

вився родоводом ще 1980-го. Почав дослідження з Канева, столичної бібліотеки імені В. Вернадського, довгих розмов з тими, хто впорядковував родинні перекази. Неодноразово бував у Черкаському обласному архіві, Центральному державному історичному архіві України в Києві, по деякі відомості довелося їхати навіть до архівів Санкт-Петербурга. Сільський інженер, що працює у місцевому сільськогосподарському коледжі, та голова Шевченківської філії Всеукраїнського благодійного культурно-наукового фонду ім. Т. Шевченка, який очолює Людмила Красицька (родичка по лінії Катерини), визначає закінчення роботи над родоводом керелівських Шевченків метою цілого свого життя. “Якщо не я, то хто?” — запитав якось Микола

Малюнки Якова Шевченка, родича Кобзаря по брату Микиті

Павлович і присвятив себе цій шляхетній справі.

Цілу стіну в будинку Миколи Лисенка відведено під сувій паперу, на якому розмістилися понад півтисячі імен і прізвищ людей, які генетично пов’язані з Тарасом Григоровичем Шевченком. Їхні корені сягають середини XVII століття — часу, коли в Україні запроваджували прізвища. Поважаючи авторське право, не буду називати імен пращурів Великого Кобзаря, віднайти які пощастило Миколі Павловичу. Зазначу лише, що всі вони, зокрема й прапрадід Тараса Іван, іменувались Шевченками, а ім’я засновника роду Шевця поки що лишається невідомим.

Найтяжче, виявляється, зібрати інформацію про нащадків. В Україні родовід як система знань не дуже розповсюджений, і особливий популярності набув лише в останні кілька років. Причини байдужості людей очевидні: постійне винищення та виїзд за межі країни, війни, голодомори, примусове переселення — усе те, що змушує родинне дерево ламатися, а гілочки

безслідно губляться в мороці історії. Як результат — середньостатистичний українець знає свій родовід принаймні до четвертого чи п’ятого коліна, що порівняно з тисячолітніми традиціями окремих народів виглядає несерйозно.

Як відомо, дітей у Тараса Григоровича не було. Натомість його рідні брати та сестри — Катерина, Йосип, Микита, Ярина — мали дітей. Лінію свого прямого пращура Йосипа Григоровича Шевченка Микола Павлович дослідив трохи раніше. Це генеалогічне древо було надруковано в 13 числі журналу “Родовід” за 1996 рік.

Постать унікального родича активізувала родичання і творчі прагнення Шевченків ще за його життя. Про це свідчать численні родинні перекази. Микола Павлович розповідає: “Моя бабуся Лисенко Марія Трохимівна згадувала про те, як під час одного із приїздів Т. Г. Шевченка до Кирилівки її батько Трохим, а мій прапрадід, працював на панщині і, прийшовши додому, побачив свого дядька і хрещеного батька Тараса. Прадід Трохим хотів

поцілувати йому руку, але Тарас Григорович заперечив: “Не цілуй руки нікому, крім рідної матері й батька”. Шевченків рід постійно, ще з середини XIX століття, збирався за одним столом. Традиція “з’їздів” збереглася досі.

Багато представників роду були визначними людьми. Серед нащадків Шевця — науковці, музиканти, літератори, вчителі, художники, інженери, агрономи, зоотехніки, іхтіологи, лікарі, шахтарі, водії, бухгалтери, співаки, хлібороби. Так, першим фотографом села був Г. П. Шевченко. Унікальні краєвиди, будинки, мешканці Кирилівки початку XX століття назавжди залишилися на зроблених і виданих ним фотографіях. Яків Шевченко — внук Тараса по брату Микиті. Альбом його малюнків і портрет Тараса Григоровича — гордість заповідника. Багато родичів зробили значний внесок у розбудову самостійної України, багатьох доля покидала далеко за межі нашої країни.

Невгамовний дослідник Шевченкового роду наполегливо продовжує свою працю і планує незабаром ліквідувати всі “білі плями” на родовому дереві керелівських Шевченків. А результатом має стати книга “Рід Шевченків”, яку планує видати до 200-річчя з дня народження Тараса.

Вперше побачивши цього чоловіка, я мимоволі відчув внутрішній трепет і хвилювання. Погляд, чоло, ніс, підборіддя, вуса, записана та дивовижний спокій як свідчення внутрішньої сили, можливо, навіть не до кінця усвідомленої, — все це нагадує в Миколі Лисенку його знаменитого предка. Про доброту і привітність Тараса Григоровича, усієї родини Шевченків, мешканців його малої батьківщини розкажуть і пишуть чимало. Відчули ми її на собі: такий теплий та щирий прийом зустрінеш нечасто. Моя перша подорож у Шевченків край назавжди залишиться в серці. Не встигли ми виїхати за межі села Шевченкового, а вже хотілося повернутися... Спасибі за все!

● АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

— **Сьогодні деякі політики закликають надати російській статусу другої державної. Які наслідки матиме таке нововведення?**

— По-перше, мова завше у центрі уваги, бо це найдосконаліший засіб спілкування між людьми. Російську мову на наші терени принесли російські солдати ще після Переяславської ради 1654 року. Спочатку це була мова нібито визволителів (Росія обіцяла надати Б. Хмельницькому допомогу в боротьбі з поляками — Авт.), а потім стала окупаційною. Росія вирішила, що це царські землі, й намагаючись утвердитися, почала русифікацію українців.

Радянська влада декларувала в маніфестах і конституціях одне, а насправді захищала великодержавницькі інтереси своєї імперії. Ті, хто сповідував цю “політику”, залишилися в Україні як окупанти, і їхні нащадки досі у нас при владі й займаються русифікацією.

Українці, які пристосувалися до окупаційних умов імперії, перейшли на таку-сяку російську (або “суржик”), бо колись російська мова означала для них комфорт і престиж.

Проте за роки незалежності влада не зробила нічого, щоб навчити російськомовних громадян української. У школах з російською мовою викладання для української відводиться менше годин, як у школах з українською. Тобто всі предмети викладають російською, що суперечить навіть міжнародним нормам, за якими вивченню державної мови треба приділяти стільки ж часу, скільки мовам самих меншин. Отже, у таких навчальних закладах слід удвічі збільшити кількість годин, відведених на вивчення української мови.

У вищих навчальних закладах наприклад юристам читають українську тільки один семестр. Але

ЗНАННЯ, ТЕСТИ, І ПРОТЕСТИ

Нині мовне питання набуває великої гостроти. Сотні років безперервного насаджування нам іноземних мов не знищили рідної української, проте вплинули на культуру й духовність.

Про статус української мови як державної спілкуємося з відомим мовознавцем, професором Київського міжнародного університету, автором багатьох підручників з української мови Іваном ЮЩУКОМ.

охорону і збереження державної мови. Цю практику застосовують і в інших розвинених країнах. Чи існують схожі закони в Україні?

— Так. Закон “Про мови в Українській РСР” (1989 р.). Якби його належно виконували, то всі високопосадовці були б зобов’язані розмовляти державною мовою.

Ідеться у законі й про російську мову. Але її статус — “мова міжнаціонального спілкування в СРСР”. Проте СРСР не існує, і російська мова такий статус втрачає. У цьому законі залишається одна мова — українська. Підстав для офіційного використання російської немає. Є також рішення Конституційного Суду України від грудня 1999 року про те, що українська мова — мова офіційного спілкування на всій території України, тобто державна.

У Верховній Раді зареєстровано десять законопроектів про мову. До одного з них причетна і моя концепція. Але я не маю права законодавчої ініціативи, тому у створенні цього законопроекту допомагав народним депутатам України Павлові Мовчану і Воло-

димирові Яворівському, які й подали його на розгляд. Сподіваюся, найближчим часом його буде прийнято.

— **Яке Ваше ставлення до відкритого тестування з української мови всіх випускників шкіл? Чи здатні тести перевірити справжні знання абітурієнта?**

— Я читав пробні тести і можу сказати, що вони справді дають змогу докладно перевірити знання мови. Але є побоювання, що вони виявляться на дуже низькому рівні (так засвідчує торішній досвід — Авт.). Адже абсолютно об’єктивно оцінити абітурієнта не випадає, бо у самих тестах є завдання (переважно синтаксичні), які можна тлумачити двояко. І тому стовідсотково правильно відповісти на всі запитання не зможе ніхто, бо існують різні думки й погляди, а відповідь у тесті закладено лише одну.

Найбільше ж проблем із тестом, який подають для аналізу. Кожен прочитусь текст по-своєму: скільки читачів, стільки й “текстів”. Та відповідь, знову ж таки, одна. І якщо абітурієнт навіть правильно відповість, але не так, як думав розробник тестів, то відповідь зараховано не буде.

Є побоювання, що ці тести призведуть до стандартного мислення. А це — найгірше! У тестах

має бути щось таке, що “розкриє” творчий потенціал дитини.

А чому так заперестували проти тестів деякі політики? Бо якщо їхні діти не складатимуть іспитів у школі, їм не “світять” високі оцінки (у школі, де можна заплатити чи “домовитися”, високі бали їм забезпечено). Хоч, гадаю, вони і тут знайдуть вихід... На крайній випадок, створять свій “закритий” ВНЗ, де виховуватимуть таких самих “керівників”, як і самі.

— **Ви — автор і упорядник багатьох підручників. Над чим зараз працюєте?**

— Закінчив збірник вправ до підручника “Українська мова” для студентів філологічних спеціальностей всіх ВНЗ.

— **Яка новизна цього збірника?**

— Досі все зводилося до граматичних значень та правопису. Акцентую на тому, щоб навчати студентів писати тексти: до кожного параграфа подаю текст, за яким студенти можуть скласти свій текст, або подискутувати, вдосконалити чи продовжити поданий.

Дехто закидає, що тепер викладачам доведеться перевіряти величезну кількість творів. А їх і не потрібно перевіряти! Викладачі заслуговуватимуть твори на семінарах, а потім рецензуватимуть, вказуватимуть на лексичні та граматичні помилки.

Головне для вивчення мови — оволодіння величезним лексичним матеріалом та синтаксичним різноманіттям.

— **Що Ви могли б порадити сучасній молоді, студентам і школярам?**

— Українська мова надзвичайно гарна і досконала. Тому хоч, щоб молодь не цуралася рідної мови. Буде мова — буде держава, не буде мови — не буде Української держави!

Спілкувався
Максим ОПАНАСЕНКО

● ПОГЛЯД

Валерій МАХИНЬКО,
м. Васильків Київської області

Чи не нагадає це сьогоднішню мовну ситуацію, коли слова-запозичення вживають дедалі частіше, навіть якщо власне слово більш виразне і точне. А дивлячись на нашу історію, з гіркою пересвідчуєшся, що схожа ситуація, як прокляття, ніби переслідує нашу націю. З давніх-давен українці славилися своєю гостинністю і доброзичливістю, приязним ставленням до будь-якого мандрівника, незалежно від статків і чинів. Кавказькі, та й загалом східні народи, гостя в хаті цінували понад усе, його бажання (чи забаганки) намагалися виконати іноді навіть на шкоду собі. Гостеві подавали найкращі найдки і напої, вкладали якнайзручніше спати. Такою була традиція, вихована віками, громада ретельно її берегла і вимагала дотримуватися від усіх своїх членів: горе було тому, хто відмовив у прихистку подорожньому — осуд громади міг набутися загрозливих рис, аж до спалення зарозумілому хати. Не знали українці замків і височенних глухих парканів, лише низеньким живоплотом відгороджувалися від худоби, тому кожен подорожній за потреби міг зайти на подвір’я чи в хату, перепочити, випити води і, подякувавши Богу та господарям, рушати далі. Були гроші — залишав, а ні — то й доброго слова досить чи певного знаку (як залишали дерев’яний хрестик у козацькі часи).

ЗОЗУЛИНИ — ДЛЯ НАШОЇ СОЛОВ’ІНОЇ

Укотре перечитуючи книжку Святослава Караванського “Пошук українського слова...”, яка для мене за рівнем ґрунтовності та мовного чуття стоїть на рівні славетного “Як ми говоримо” Бориса Антоненка-Давидовича, натрапив на метафору, якій раніше не надавав значення. Автор порівнює слова-запозичення з інших мов із зозулиними яйцями, які підкидають у чуже гніздо (мову), щоб там їх вигодували і виплекали. Вразила глибока метафоричність образу, яку, певен, знав, але не хотів (з тактовності чи прадавньої нашої толерантності) розвивати автор. Адже зозулення страшно не тим, що вимагає підвищеної уваги і більшої кількості їжі (навіть коштом “рідних” пташенят). Набравшись сил, воно... викидає з гнізда своїх братів і сестер, із зайди стаючи господарем.

Та з часом чи люди зіпсувалися, чи Бог покарав наш народ, але зайди, з’явившись на хвилинку, намагалися осісти на цій землі господарями. Як зозулині яйця, спочатку тихі та сумирні (навіть схожими на нас намагалися стати), та з часом вилуплювалася справжня личина, і зайда вимагав дедалі більше уваги, поваги. Поступово забаганки і претензії ставали більшими, зростав гонор, і вже не зрозуміло було, хто тут зайда, а хто справжній господар. Глибоко проросло коріння традицій у душу нашу, тому й терпіли, догоджали таким “гостям” довго. Та “всякий терпець має кінець”, і робили українці те, на що бідна пташина, наділена зозуленням, не наважувалася — бачачи, як втрачається рідне, винищували загарбників чи проганяли їх зі своєї землі. І хоч гіркими були ті часи, поставала після них оновлена Україна, напоювала соками своєї патшенят-патріотів, які з подорожнього

силою ставали до розвитку своєї мови, нації, держави.

Мовна ситуація сьогодення знову навіює запропонований С. Караванським образ. Кажуть, наука розвивається занадто швидко, лінгвісти не встигають створювати нові терміни, от і послугуємося запозиченнями. Стверджують: запозичення — неодмінна ознака розвитку мови і входження у єдиний науковий простір. Правильно твердять, але ж не забуваймо основної вимоги: перед тим, як запозичувати слово з іншої мови, треба ретельно подивися, чи не можна утворити його за правилами рідної мови. Маємо розвинену мову з майже безмежними словотворчими можливостями і чомусь не можемо дібрати відповідник до того чи іншого слова. Не можемо? Чи не хочемо? Думаємо: нехай воно звучить трохи недолуго, зате розуміють мене всі. Ні, не так.

Пам’ятаймо про долю птахів, що допускали у гніздо зозулення. Спочатку трохи несхоже, потім вимагає більше уваги, а наприкінці... Подивіться на сьогодення. Період “трохи несхоже” щодо російської мови ми вже пройшли (починаючи з тридцятих років, коли в усіх російсько-українських словниках панівне місце займали слова, максимально наближені до російських, і словотворення відбувалося за російським зразком). Зараз — етап другий — “більше уваги”. Не переобтяжуватиму читача прикладами, постійна напруга щодо “утисків російської мови”, у якій тримають Україну певні особи, красномовніша за будь-які ознаки. Не допустімо третього, трагічного етапу. Зміцнуймо нашу мову, нехай дужчають її крила, і тоді не випаде, а вилетить з гнізда до осяяних просторів птаство українське. А ще — вивчаймо історію мови, щоб остерігатися і не допускати нових “зозулень”.

Інформації маємо вдосталь — і словники “дорадянського” періоду, і сучасні праці мовознавців щодо укладання словників заборонених, “репресованих” слів. Відшукуймо у них потрібні слова, а за потреби — не біймося творити нові, як робили це наші найславніші літератори. В одному лише “Соборі” Олеся Гончара натрапляємо на справжнісіньку зливу життєдайних слів: *безвірко* — людина без віри у душу, *фальшак* — людина, яка робить не до ладу, *словозлива* — пусті балачки, *метушняк* — метушлива людина, *стінопис* — геніальна заміна повсюдно “впихуваному” нам графіті. Мова — динамічна, і кожне нове явище вимагає відповідного означення. Але щоб створити справді “вічне” слово, яке залишиться у словниках і перейде у живе народне мовлення, слід мати неабияке мовне чуття. Комусь пощастило всотати його з молоком матері, її колісковими. Хтось відчув слово, прочитавши Котляревського, Шевченка чи Франка, послухавши українську пісню чи почувши слова кохання. Підтримуйте його, плекайте, спостерігайте і вивчайте. Читайте! Незважаючи на поширення інформаційних технологій, на зомбуруючий вплив телевізора і більшості радіостанцій, читайте. Розвивайте відчуття справжнього українського слова і насолоджуйтеся його “смаком”, милозвучністю і довершеністю.

СІЧЕСЛАВ ЯК ІДЕЯ МАЙБУТТЯ

Леся СТЕПОВИЧКА,
письменниця, голова Дніпропетровської ОО НСПУ

Кожне покоління українського народу шанує Тараса Шевченка по-своєму. Заборонений і підданий анафемі як еретик за царату, соціаліст-демократ — за соціалізму, духовний Батько нації та її Провідник — в незалежній Україні. Хоч би як ставилися до Кобзаря політичні режими, офіційна влада, для простого люду він був завжди поруч з іконою на покуті, для інтелігенції — Пророком. Це ж він про нас, про теперішнє, написав, бо наперед провидів:

*Б'ють пороги; місяць сходить,
Як і перше сходив...
Нема Січі, пропав і той,
Хто всім верховодив!
Нема Січі; очерети
У Дніпра питають:
"Де-то наші діти ділись,
Де вони гуляють?"
Чайка скиглить літаючи,
Мов за дітьми плаче;
Сонце гріє, вітер віє
На степу козачім.
На тім степу скрізь могили
Стоять та сумують;
Питаються у буйного:
"Де наші панують?
Де панують, бенкетують?
Де ви забарились?
Вернітеся! Дивітеся —
Жита похилились,
Де паслися ваші коні,
Де тирса шуміла,
Де кров ляха, татарина
Морем червоніла...
Вернітеся!"...*

(Тарас Шевченко. До Основ'яненка. 1839, Санкт-Петербург).
Голос Тараса Шевченка, ці рядки, написані в поштовому листі, стоять перед нами сьогодні золотими літерами в захмареному небі незалежної України і бентежать наші серця, кличуть до дії. Нема Січі, Батьку, а ми, правнуки славних предків (ой, як не хочеться бути "онучатами големи", "правнуками поганими"!), хоч забарилися, та поволі повертаємося до неї, повертаємося до себе, щоб відродитися у слові, щоб народитися вдруге і більше вже не вмирати.

Шевченкові було 29, коли він уперше приїхав у наш козацький край. Це збіглося з найсвітлішим періодом його життя. Останні п'ять років він уже вільний від кріпацтва, відомий і славний автор "Кобзаря" (1840), драми "Назар Стодоля", історичної драми "Никита Гайдай", низки поем та віршів, серії блискучих малюнків і картин. На той час Шевченка удостоєно срібною медалі Академії мистецтв (пізніше його відзначать ще двома срібними медалями). Ще попереду — його Голгота, участь у Кирилів-Мефодіївському братстві, арешт, заслання, випробування його Духу Кос-Аралом. А у травні 1843 року, отримавши відпустку в Академії мистецтв, Шевченко вирушає в Україну, на рідну землю, яку він полишив підлітком-кріпаком 14 років тому.

Тарас Григорович об'їздив чимало міст і сіл України, побував у Києві, Переяславі, Качанівці, рідній Кирилівці. На початку вересня 1843 року Кобзар вирушив з Яготина в омріяні краї запорозького козацтва. Більшість дослідників сходиться на тому, що він їхав найкоротшим із поштових шляхів, які тоді існували: через Пирятин—Лубни—Хорол—Кременчук. Біля Кременчука наплавним мостом поет переїхав на Правий берег Дніпра і ступив на землю тодішньої Катеринославщини у селі Старий Орлик (у 1960-ті роки його затопили води Дніпродзержинського водосховища). Далі його шлях проліг через Верхньодніпровськ — село Романовку (пізніше увійшло до Дніпродзержинська) — Катеринослав (Старий Кодак, Мануйлівка) —

Олександрівськ (Хортиця) — Нікополь.

Так, ви тут мандрували, Тарасе Григоровичу, та не згадали чомусь жодним словом нашого міста, що постало на землях запорозьких. Ні в щоденниках, ні в поезіях, ні в листах... Так ніхто й не знає, лише здогадуються дослідники-історики, чи ступала Ваша нога вулицями міста. Як хочеться вірити, що таким осоружним було Вам місто, назване іменем тієї, що матінку Січ зруйнувала.

Катерино-слав... А чому ж не Січеслав? Кого ж тут прославляли заїжджі неофіти? Маленькі затишні Яготин, Переяслав, Березань, В'юнище, інші міста і села були Вам милішими, були до Вас милосерднішими, і Ви подарували їм, і навіть жорстокому Кос-Аралу, свою ласку, увічили їх. Як боляче, що Ви не згадали нашого міста...

Січеслав — так воно називалося вже 1918 року під час недовгого гетьманського правління. Січеслав — так пропонував перейменувати його на З'їзді українських учителів академік Д. І. Яворницький. Січеслав — пропонували ім'я два Валер'яни, молоді літератори Поліщук та Підмогильний, на сторінках місцевої преси. СІЧЕ-СЛАВ — Січі слава! Та перейменовано було "царичине" місто 1926 року на честь "всеукраїнського старости" Г. Петровського.

Але горде ім'я не вмерло. "Народ підхопив його як святість", — читаємо у книзі Яра Славутича, виданій 1985 року. — Нишком-тишком повторюють його в Україні, принаймні на запорозьких землях. Зберігаймо ж цей топонім і в нашому вжитку. Передаймо його наступним поколінням, може, й тим українцям, що під насильницьким зросійщенням уже й забули про нього. Настане час — і Січеслав залунає знову так, як залунала українська мова після занепаду царської імперії".

Січеслав — як спомин, як мрія, як віртуальна реальність, як туга за минувиною, як ідея майбуття живе. Пророчими стали слова нашого земляка. Сьогодні Січеслав воскресає із небуття. Він дав назву літературно-мистецькому та публіцистичному часописові "Січеслав". Так оживає наша надія на невмирущість українства, на неперехитність козацького нескореного духу, на розвій мови, даної нашому народові Творцем, на розквіт національної літератури. Він відроджується у діяльності патріотичної організації "Молода Січ", у козацьких загонах, у назві міського кінотеатру "Січ". У наших літературних вечорах, у Шевченківських читаннях і наукових конференціях, у квітах, покладених до підніжжя пам'ятника Тарасові Шевченку. У наших добрих вчинках, коли не сваримося, а працюємо разом в ім'я Тараса, в ім'я України. Січ, Січеслав оживають там, де живуть і творять з іменем Тараса Шевченка.

І все-таки віримо, що Великий Кобзар був у нашому місті! Шлях його вів через Старий Кодак, про зустріч із яким він мріяв. Певно, оглянувши в історичні місця, рештки старовинної Кодацької фортеці, яку стільки разів відбивали у ворога козаки-запорожці. Герой Шевченкової п'єси "Назар Стодоля" каже: *"Знаєш, як приїдемо ми у Кодак... Се запорозький город. От як приїдемо, мерщій у церкву, повинчаємось. Тоді і сам гетьман нас не розлучить"*.

Коли Тарас Григорович відвідував наші краї 1843 та 1845 років, Катеринослав був невеличким губернським містечком з населенням менше десяти тисяч. Сьогодні Старий Кодак і Новий Кодак увійшли у межі міста. А Мануйлівський дуб, біля якого, за легендою, відпочивав мандрівник, і досі стоїть...

на проспекті Газети "Правда" (колишня Мануйлівка).

Багата топонімічна Шевченкіана нашого краю. З 1922 року ім'я Тараса Шевченка носить одна з центральних вулиць міста. Іменем великого сина нашого народу названо Центральний міський парк культури і відпочинку. Два театри в області носять ім'я Тараса Шевченка — Дніпропетровський державний музично-драматичний та Криворізький міський театр драми та музичної комедії. А ще кілька селищ носять ім'я Шевченка. В області споруджено близько тридцяти пам'ятників геніальному поетові, названо сотні вулиць. На Монастирському острові височіє величний пам'ятник Кобзарю роботи скульптора І. Зноби, споруджений 1959 року. 2001-го в центрі Дніпропетровська постав новий пам'ятник, який ми називаємо "молодому Шевченкові" (скульптор В. Небоженко).

А скільки присвячено Кобзареві віршів, пісень, картин, інших мистецьких творів! Про це ми упорядкували велику книгу "Шевченкіана Придніпров'я" (440 сторінок, кольорові ілюстрації, видавництво АРТ-ПРЕС, упорядники Леся Степовичка і М. Чабан). Вона виходить до Міжнародного Шевченківського свята "В сім'ї вольній новій..." за фінансової підтримки облдержадміністрації (заступник голови ОДА Є. Бородин, начальник обласного управління культури К. Самарець). Це подарункове видання виходить накладом 1000 примірників і містить розвідки наших земляків-істориків, краєзнавців і літературознавців С. Світленка, Нінелі Заверталюк, о. Юрія Мицика, Ангеліни Перкової, М. Костюка, М. Чабана, шевченкознавця професора А. Фоменка, історика П. Богуща, М. Шатрова, О. Аліванцевої, А. Білокона, В. Фурсенка, В. Гриценка, а також літопис літературно-мистецьких подій та свят пам'яті Тараса Шевченка у Катеринославі-Січеславі-Дніпропетровську за матеріалами книжкових та періодичних видань 1880—1951 рр., підготовлений науковцями музею "Літературне Придніпров'я" Наталею Василенко та Іриною Мазуренко. У книзі вміщено поетичні і прозові твори багатьох письменників-земляків — від Віктора Коржа до Яра Славутича, репродукції картин, малюнки відомих майстрів пензля, присвячені життю і творчості Тараса Шевченка.

Ознайомившись із краєзнавчою літературою (від академіка Д. Яворницького до професора НаУКМА о. Юрія Мицика), пропонуємо до уваги читачів також карту перебування Тараса Шевченка у серпні-вересні 1843 року в Придніпров'ї.

Ми задумали це подарункове видання як присвяту 165-ї роковині з дня, коли Тарас Шевченко вперше ступив на нашу землю. Готуючи том до друку, ми прагнули наповнити його різнобічною інформацією, враховували багатолітній досвід вшанування Шевченка. Книга "Вінок Великому Кобзареві" вийшла у Дніпропетровському книжковому видавництві 1961 року. Ми хотіли перенести деякі матеріали до нашої книги, та згодом усвідомили, що не варто цього робити. Винятком стала стаття Марії Олійник (Шубравської) про Д. Яворницького, яка не втратила свого історичного значення.

Яким бачимо Шевченка сьогодні, на сімнадцятому році незалежності України, у першому десятилітті XXI століття? Травень 2008-го — особливий для нас. Міжнародне літературно-мистецьке Шевченківське свято "В сім'ї вольній, новій..." прийшло на Дніпропетровщину-Січеславщину. Яким явиться нам Кобзар? Мріється, що таким самим, яким був тут 165 років тому, коли вперше ступив на землю

"Мануйлівський дуб, біля якого, за легендою, відпочивав мандрівник, і досі стоїть..."

Батька — Великого Лугу і Матері-Січі — духовно молодим, із мріями про щасливе майбуття України.

Образ Шевченка як порадики, наставника, друга, провідника, критика, рятівника не відступає, а з роками стає ще ближчим і дорожчим для нас. На свято вшанування пам'яті Великого Кобзаря зібралися до нас гості з усіх областей України, Криму та з-за кордону, відомі художники, артисти, громадські діячі. Січеславщина в ці дні наповнилася натхненням Шевченковим Словом та голосами його духовних спадкоємців.

Шевченківське свято на Січеславщині — велика честь для обласної організації Національної спілки письменників України. Ми пишаємося тим, що одними з перших лауреатів Шевченківської премії були наші видатні земляки Олесь Гончар і Павло Загребельний. Ми горді тим, що цієї найвищої премії удостоєна цього року самотутня майстриня художнього слова, донька наших степів Любов Голота. Її пристрасне слово про рідну землю, історію й сучасність, її подвижницьку працю в ім'я відродження духовності й збереження неоціненних скарбів української мови шанують у нас. Ми раді вітати Любов Василівну в дні свята. Григорій Гусейнов і Наталія Дев'ятко, Олександр Ратнер і Валерій Ніколенко, Марія Зобенко і Юрій Кібець, Віталій Старченко і Надія Тубальцева, Володимир Сіренко і Марія Дрождо — цим та іншим письменникам нашого краю є чим звітувати перед читачами.

Серед низки заходів Міжнародного Шевченківського свята — Всеукраїнська виставка "Мальовнича Україна" у виставковій залі НСХУ, виставка "Шевченкіана в книжкових знаках та графіці" Дніпропетровського клубу екслібриса "Кобзар" в Дніпропетровському художньому музеї. Відбулися зустрічі учасників свята з керівниками міста й області, прес-конференція для ЗМІ, урочисте покладання квітів до пам'ятника молодому Тарасові Шевченку, екскурсії до історичного музею ім. Д. Яворницького та до меморіального будинку-музею Д. Яворницького. Вручено нагороду переможцям обласної радіовікторини "Шукаймо у собі Шевченка", яку впродовж трьох місяців проводили обласна письменницька організація й обласне радіо.

Святкове відкриття Міжнародного Шевченківського літературно-мистецького свята "В сім'ї вольній, новій" пройшло на сцені Українського державного музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка.

Гості оглянули виставки книг, рушників народного майстра В. Кандели, творів майстрів Петриківського розпису, присвячені Тарасові Шевченку.

Учасники Шевченківського свята побували у всіх 22 районах і 13 містах області, де оглянули шевченківські місця, зустрілися з жителями нашого краю, побували у школах, бібліотеках.

Актори Дніпропетровського державного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка показали шанувальникам мистецтва виставу "Назар Стодоля".

22 травня на гостей чекають творчі зустрічі зі студентами, виступи письменників в аудиторіях Національного гірничого університету, Дніпропетровського національного університету, інших ВНЗ.

У планах — урочиста хода до пам'ятника Тарасові Шевченку на Монастирський острів з покладанням квітів, а також численні виступи зарубіжних гостей, письменників зі всіх кутків України, дніпропетровських та київських артистів у багатьох концертних залах, клубах, на велелюдних майданах — все це хвилювало, наснажувало, вселяло віру у торжество наших ідеалів.

Увечері 22 травня — урочисте закриття Шевченківського літературно-мистецького свята "В сім'ї вольній, новій" в обласному державному музично-драматичному театрі ім. Т. Г. Шевченка і передача творчої естафети від Дніпропетровської до Чернівецької області.

Ми йдемо Тарасовими стежками нашою славною козацькою землею. Зі світлою, непохитною вірою, що слово Тараса Шевченка, молодого і вільного, сповненого радості й надії, зійде, розквітне у мільйонах сердець співвітчизників щирим прагненням власними руками розбудувувати Українську державу, творити щасливу і заможну долю своєї країни і родини.

Репортаж нашого спеціального кореспондента Ніни Гнатюк про найяскравіші сторінки цьогоорічного Шевченківського свята читайте у наступному числі.

НАШІ ПРАЩУРИ МАЛИ ТОНКИЙ ХУДОЖНІЙ СМАК

Зінаїда Васіна — художник-етнограф, член Спілки художників України, дослідник народного костюма — вважає, що далекі предки українців мали гарний художній смак. Її двотомний “Український літопис одягу”, що містить історію одягу українців за 10 тисяч років, не має аналогів ні в нашій країні, ні у народів-сусідів. До книги ввійшли 250 кольорових малюнків автора і понад 1500 графічних. Перший том “Літопису” було визнано Книгою року в Україні 2004-го, а другий — торік.

— **Зінаїдо Олександрівно, чи доводилося Вам виступати моделлю народного костюма?**

— Я розробляла ескізи костюмів для артистів Українського народного хору імені Верьовки, Ансамблю танцю імені Вірського, Черкаського народного хору. Зараз займаюся розробкою костюмів для нового народного ансамблю — його створюють в Україні за допомогою української діаспори в Канаді.

— **Звідки берете інформацію для вивчення народного костюма? Адже вбрання красунь минулих сторіч давно зотліло...**

— По-перше, в дослідженнях спираюся на дані археологічних розкопок. У рештках давніх жителів в захороненнях тканини справді не збереглися, проте багато чого вдається реконструювати за металевими, кістяними й навіть дерев'яними прикрасами. Стає у пригоді й вивчення літописів, старовинних ікон і картин, музейних експонатів. Багато дають етнографічні експедиції в українські села.

У цій сфері дослідження тривають, з'являються нові матеріали, що змушує уточнювати уявлення про історичний шлях одягу українців.

— **Який період історії українського костюма Вам найцікавіший?**

— Найбільше мене приваблює доба Трипілья, бо саме там витокі всієї української культури й одягу зокрема. Наші дослідження доводять, що основи народного вбрання з тих часів майже не змінилися. Крій одягу залишається геометричним — простим і зручним, а об'ємності виробу досі досягають призибуванням тканини.

Українці були хліборобами ще з трипільської доби. Їхні уявлення про будову навколишнього світу відобразилися в одязі, насамперед жіночому, бо жили вони тоді за матриархату, й кожна жінка уособлювала Велику Богиню. Подивіться на малюнок традиційного костюма українки. Дівочий віночок — символ Сонця, стрічки на ньому — символ дощу. Добре намисто — відголосок зображення священного Вужа, який мав охороняти життє-

дайної вологи. Пояс позначає обрій, а плахта в ромбах на жіночих стегнах — родючу землю. Здатність жінки до створення нового життя перегукується в костюмі з родючістю землі.

— **У чому бачите унікальність українського народного костюма?**

— Унікальною вважаю саме тему родючості землі, що звучить у жіночому костюмі. Під час досліджень мені відкрився яскравий еротизм одягу українок, особливо дівочого — вирізи на сорочці, підкреслювання грудей, плахта, що тісно облягає стегна. У наших сусідів такого немає. Ці особливості одягу визначають язики коріння української культури, обряди родючості, культ тіла в наших далеких пращурів.

Порівнюючи наш дівочий костюм, наприклад з російським, побачимо, що там зовсім інша культура.

— **Як, на Ваш погляд, можна пояснити регіональні відмінності українського костюма? І що поєднує місцеві варіації в єдиний національний тип одягу?**

— Почати хочу зі спільних рис. Єдність українського національного костюма базується на єдності національної культури. Всю територію України довгий час населяли споріднені племена, що жили за єдиними законами, продиктованими одним для всіх хліборобським способом життя. Всю спільноту племен об'єднували однакові звичаї та обряди, тому єдиними були принципи крою одягу — конструктивний мінімалізм викроювання з прямокутної тканини. Єдиним був і принцип формування плечового та поясного одягу з огляду на практичність, принцип формування комплексів убрання та його декорування, а також символізм орнаментальних композицій.

Регіональні відмінності одягу диктували природно-кліматичні особливості конкретної місцевості.

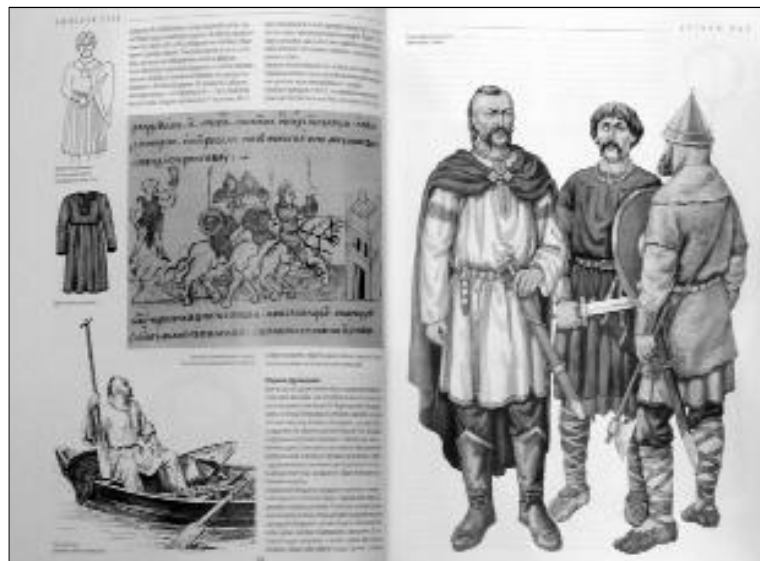
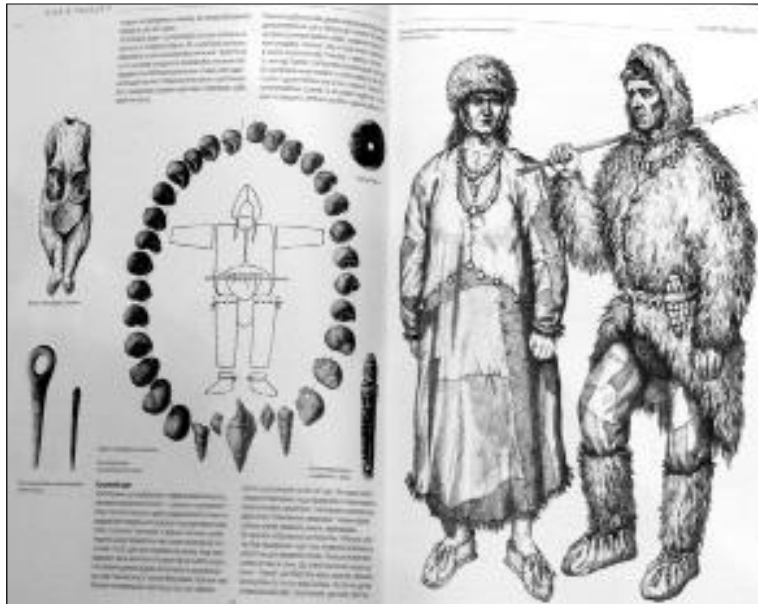

Наприклад, заради зручності у гірській місцевості Карпат традиційним став короткий верхній одяг; розвиток тваринництва на Придніпров'ї спричинив поширення шкіряного взуття, тоді як поліщуки звикли носити взуття з лубу; на Придніпров'ї та півдні українці у спекотну пору ходять в самій сорочці, а горняни змушені не знімати кептаря навіть улітку, бо в горах холодні ранки та ночі; з тієї ж причини на більшій частині України голову захищали солом'яним брилем від сонця, а гуцули — повстаним капелюхом від холоду.

— **Наш національний одяг, особливо жіночий, неможливо уявити без прикрас. Яка була їхня функція?**

— Прикраси на одязі — обереги. Український жіночий костюм вирізняє комплекс прикрас на голові, на шії та на грудях. І подніпровський дівочий віночок, і західноукраїнські пухнасті кульки-“пушки” — рудименти скроньових прикрас Княжої доби, які мали захищати голову.

З розвитком майнового розшарування поруч зі стародавніми символами-оберегами серед прикрас з'явилися символи заможності та відповідного соціального статусу — дукати (велика зо-

лота або срібна монета, яку носили на стрічці на шії) та дукачі (дрібні монетки, які нанизували на шнурок і носили як намисто).

— **Часто говорять про зовнішні впливи на формування українського одягу.**

— Їх не могло не бути! Наприклад, шаровари українці “позичили” у скіфів і турків. Помітні польські, татарські, угорські впливи на український одяг. Одяг князівсько-боярської верхівки зазнав візантійського впливу, на формуванні козацького вбрання відбилася східна традиція.

Але всі ці впливи прийшли й пішли, а українці залишилися майже такими самими, як і були — сорочка, плахта, запаска, шаровари. Українське народне вбрання завжди було самодостатнім завдяки замкненості та тривалості землеробської традиції.

Багаторічні дослідження народного одягу переконали мене в тому, що наші пращури мали тонкий художній смак, який виховала пишна українська природа та краса рідної землі. Український костюм досі викликає захоплення у світі. Його я відчула, коли довелося читати лекції з історії українського одягу в університетах Німеччини та Канади. Радію, що українські й зарубіжні моделєри люблять використовувати наші етнографічні

елементи в своїх колекціях. Останнім часом поживався інтерес української молоді до національного вбрання — вбиратися в українське стає модно.

Люблю знаходити модні елементи в одязі сучасних киянок, вгадуючи в них образи трипільських красунь чи “красних жон київських” Княжої доби. Це може бути кокетливо пов'язана на стегнах хустка, прикрашена черепашками, намистинками, підвісками, разки теракотового чи перламутрового намиста на шії.

— **Поділіться з читачами своїми мріями.**

— Мрію завершити третій том “Літопису українського вбрання”, який охоплюватиме історію українського костюма з початку ХХ сторіччя до наших днів, і знайти меценатів, які погодяться б профінансувати його видання.

А ще хочу створити в Києві музей історії українського одягу — в “Мистецькому Арсеналі” чи в Будинку вчителя. Усі костюми мають бути на воскових фігурах. Одяг і прикраси візьмемо з приватних колекцій.

Не можна гідно жити, не знаючи власної історії.

Спілкувався
Сергій ПОНОМАРЬОВ
Фото з архіву Зінаїди Васіної

НЕ ВІРИТЕ — ГАЙДА В МУЗЕЙ «ПИСАНКА»

Степан БОЙКО,
м. Івано-Франківськ

Вишивка — один з найхарактерніших виявів українського національного образу та ментальності. Свідома, знакова символіка, закладена у традиційний орнамент, вкраплюється в наші традиції й несе смислове та філософське навантаження.

...У поїзді Івано-Франківськ— Коломия ніде яблуку впасти, і кожен п'ятий тут із крамом. Думаю, задрімаю до кінцевої, бо нічого не приваблює. Та дві дівчинки з вишиванням не дали впасти в дрімоту.

— Хочемо, — кажуть мені учениці, — потрафити вишивку так файно, як пан Микола Симчин з Нижнього Березова, що на Косівщині.

Я не сподівався, що образи, які вишивали дівчата, — витвір чоловіка.

Залишаю справи і йду в музей “Писанка” в Косові. Слухаю екскурсовода Ігоря Івахнюка. Сім портретів-картин не менше приваблювали гостей, ніж писанки з усього світу.

Інтригує сама історія вишивальника. У лютому 1962 р. Микола Симчин потрапив в автомобільну аварію. Лікарі дивилися на нього, як на безнадійного. Дива

не буває, казали вони. Але Боже Провидіння спонукало безнадійного взятися до голки, нитки і полотна. Батьки дістали сімейні рушники, хоругви, фелони, престольні покриття, сорочки, подушки — він все швидко перейняв. І пішов далі — до монументальної вишивки (Микола — архітектор за фахом). Так народились у вишивці собори: “Св. Петра в Римі”, “Св. Юра у Львові”, “Перебування Ісуса Христа в Єрусалимі”; “портрет Папи Римського перед приїздом в Україну”, портрети видатних українців, філософські образи й символи релігійних свят і обрядів України (“Покрова”, “Розпач”, “Богоявлення”).

Визначальна в його роботах духовна тематика. Микола Симчин утверджує на полотні силу людського духу. З Божої ласки на диво лікарям і атеїстам-невірам праця настільки надихнула його, що майже не відчуває недуги.

Талановитий митець володіє різноманітною технікою вишивки — болгарським хрестиком, звичайним хрестиком, оксамитовим шовком, півхрестиком. Він відчуває гаму кольорів.

Тішить присутність його витворів у церквах, музеях, приватних колекціях в діаспорі. Микола мріє створити свої альбоми і дарувати їх людям.

ПЕЛЮСТКА КВІТКИ, РАДОЩІ ВЕСЕЛКИ

Слово мама росте разом з нами тихо, як тихо ростуть дерева, сходить сонце, розквітає квітка. І так само тихо воно приходить на уста — промінцем маминої усмішки і ласкавістю її очей, листочком вишні й світлинкою сонця, пелюсткою квітки й радістю веселки, теплою лагідністю руки й вечірньою молитвою.

Із літери-крапельки та звука-сльозинки народиться одного дня на світ святе слово “мамо”, мовлене устами янголятка, й осяє хатину, як дар Божий, тільки не дано нам запам’ятати цю мить, як не згадати того дня, коли над нашою колискою вперше нахилилася мати. Це — мить і це — вічність, бо мама завжди з нами, вона живе в нас і в наших дітях та онуках, в усьому нашому роді, вона береже нас та благословляє на добро. А в найтяжчу годину стогоном вирветься з грудей тільки одне слово — як остання надія на порятунок: “Мамо!” То подає голос наша душа, то мати захищає свою дитину, і викопане перше слово немовляти з’являється з-за завіси між ангелом-охоронцем в образі матері.

Богдана МОРОЗ
Фото Олесь ДМИТРЕНКА

Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка до Дня матері провело літературно-мистецький вечір “Мамине святе ім’я”. Урочистості відбулися в Палаці мистецтв “Український дім”.

З вітальним словом виступив Павло Мовчан, народний депутат України, голова ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка. Він прочитав щирі поетичні рядки про матір, згадав про своє дитинство. Ми живемо

дев’ять місяців у маминому лоні, а потім усе життя вона оберігає нас. І навіть тоді, коли мама відходить у вічність, її душа з небес не перестає бути захисною стіною за нашими плечима. Павло Мовчан закликав усіх шанувати матір, дорожити любов’ю батьків, адже вони — найдорожчий дар від Бога.

Петро Гасюк, народний депутат України від Блоку Юлії Тимошенко, підкреслив, що жінка-мати — велика сила, її слід оточувати увагою і піклуванням. На вечорі відзначили подарунками багатодітних матерів

Людмилу Мазуренко, м. Київ (шестеро дітей), Лідію Дробот, вчительку української мови і літератури з Черкас (п’ятеро дітей), Тамару Деренню з с. Ревне Бориспільського р-ну (дев’ятеро дітей), Наталію Коханчук (трое дітей), Любов Третяк, киянку, матір трьох дітей, яка очолює громадську організацію “Дзвіночок”, що працює з багатодітними мамами та їхніми дітьми.

У розмові Лідія Дробот сказала, що Дня матері у її дитинстві не було, лише 8 березня та мамин день народження. Вона радіє, що День

матері святкують в усій Україні. Наймовірніша історія знайомства подружжя Лідії та Віталія Дроботів, в якій їхнє народження в одному пологовому будинку з різницею в кілька годин свідчить про дивовижний Божий промисел. Вони зростали поруч, згодом покохали одне одного і подарували світові п’ятеро дітей, серед них двійнята Віталік та Лідочка. Лідія Іванівна розповіла, що материнство — це нелегка від-

повідальна праця, та головне — любити дітей, віддаватися їм повністю. А це — найбільше щастя.

Багатодітна мама Тамара Деренню, окрім власних чотирьох доньок, взяла на виховання ще п’ятьох дітей, бо є жінки, які з легкістю народивши, залишають дитину напризволяще. А ця глибока драма залишає відбиток і змінює подальше життя не лише дитини і матері, а й суспільства. Завдячуючи таким мужнім, добрим та люблячим серцям, як у пані Тамари, діти вулиці та дитячих притулків знаходять таке потрібне тепло, затишок, материнську любов.

У мистецькій програмі взяли участь народні артисти України Олександр Василенко, Олег Марцинківський, молода талановита співачка Антоніна Матвієнко, “Київська камерата”, Заслужений ансамбль пісні і танцю Збройних сил України, тріо “Барви”, студія вокального мистецтва “Віват”, дитячий ансамбль естрадно-спортивного танцю “Вернісаж”. Вела концерт заслужена артистка України Оксана Антоноук, режисер-постановник — народний артист України Валентин Козаченко.

ЧИ НЕ ЗГАСНЕ «СЯЙВО»?

“Якщо знищать книгарню “Сяйво”, то духовність із центру української столиці буде виселено остаточно”. Ці емоційні слова прозвучали на прес-конференції в УНІАН, присвяченій хмарам, які нависли над найзнаменітішою столичною книгарнею. Сказав їх голова Комітету Верховної Ради України з питань духовності і культури, голова Національної спілки письменників Володимир Яворівський. Разом з ним на зустріч із журналістами прийшли колеги з фракції БЮТ в парламенті, народні депутати Юрій Одарченко і Степан Курпіль, а також заступник директора “Сяйва” Вадим Верещак.

Петро АНТОНЕНКО
Фото автора

Почали гості зі славної історії книжкового магазину, створеного за рішенням уряду ще 1944 року, “коли димили руїни Хрещатика”. Десятиліттями книгарня письменників (юридично — Літературного фонду Спілки письменників України) була не просто книгарнею, а одним із центрів духовності столиці. Стара історія завершилася в новітні часи ринку і приватизації, коли Спілка письменників втратила цей магазин. Як і що — окрема історія. Поки що Яворівський натякнув, що Спілка могла б знову взяти “Сяйво” під свою опіку.

Але все не так просто. Магазин не державний і не спілчанський, а колективної власності. Господар магазину — акціонерне товариство. А головне не в самому магазині, а в приміщенні. Ласий шматок у

центрі столиці, де Хрещатик переходить у Велику Васильківську. Ось довкола чого точаться баталії. Юридично йдеться про те, щоб оволодіти контрольним пакетом акцій книгарні, потім її виселити на задвірки. Навіть зберігши юридично як магазин. А на місці “Сяйва” засяє чергове казино, кабаре чи філія банку.

Хто ж “наїжджає” на книгарню? Учасники прес-конференції назвали й імена: це родичі нинішнього мера Черновецького і люди з його блоку в міськраді.

На прес-конференції йшлося і про явище наступу на книгарні, майстерні художників, дитячі заклади тощо. Що робити? По-перше, захищатися в судах. “Сяйво” ходить у судові інстанції постійно, зараз справа в черговому суді. Конкретніший захід озвучив депутат Одарченко, який очолює виборчий блок БЮТ Шевченківського

району, де розташоване “Сяйво”. Оскільки приміщення, яке орендує книгарня і за яке точаться баталії, — комунальна власність Шевченківського району столиці, фракція БЮТ у райраді спільно зі своїми союзниками ініціюватиме рішення ради про мораторій на приватизацію цього приміщення. Щоб навіть у разі привласнення кимось “крутим” і багатим самого магазину він не мав права викупити приміщення. Планують заборонити пере-профільовувати заклад.

Прецедент такого рішення в Шевченківській райраді вже є. Рада встановила мораторій на приватизацію приміщень дитячих клубів, на які чинять тиск.

Володимир Яворівський підтримав цю ідею, але додав, що БЮТ ініціюватиме на державному рівні захист закладів культури, духовності, добиватиметься відновлення вже ліквідованих книгарень. Насамкінець я звернувся до заступника директора “Сяйва”:

— **Пане Вадиме, а чи не могло б Ваше акціонерне товариство викупити приміщення книгарні?**

— Ще недавно воно коштувало кількасот тисяч доларів, а сьогодні — 4 мільйони. У нас таких грошей нема, тож нам це не під силу.

— **А як Вас хочуть “прихватувати”?**

— Викупом акцій. Хоч у нашому статуті записано, що їхніми власниками можуть бути лише члени колективу. Але у нас уміють обходити закони.

— **Що Ви пропонуєте, крім уже озвученого сьогодні?**

— Закріпити приміщення за книгарнями, встановивши мінімальну орендну плату.

Вдалі пропозиції. Звісно, для влади, яка дбає про духовність нації, а не про те, як мати зиск, “виживаючи” книгарні, бібліотеки, спортзали й дитячі клуби. То що ж сяяти-ме в цих осередках духовності?

«ПЕРЕДУСІМ ВИВЧАТИМЕМО СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПРОБЛЕМИ»

Уляна ГЛІБЧУК

15 травня відбулась урочиста презентація нового наукового закладу — Інституту культурології Академії мистецтв України. Рішенням Кабінету Міністрів його було створено торік. Обживати приміщення на бульварі Шевченка, 50—52 Інститут розпочав 2008-го. Директором Інституту культурології призначили академіка та віце-президента АМУ Юрія Богущького. Колишній міністр культури у кількох урядах України, який сьогодні обіймає посаду ще й заступника глави Секретаріату Президента, так прокоментував створення закладу: “Інститут створено рішенням уряду з ініціативи Академії мистецтв. Займатиметься синкретичною наукою, яка вивчатиме напруження багатьох інших наук, тому що йдеться про збереження цивілізованого світу, і саме культурологи можуть дати всеохопні відповіді на глобальні проблеми. Тим паче Україна як молода держава формуватиме нову культурну систему. Цим і буде займатися наш Інститут.

Зараз розроблено шість тем, які затвердила Національна академія наук. Перший рік відведено на організацію, становлення. Щодо провідних тем, то це самореалізація культури і чинники, які на неї впливають. Навіть у політичному житті провідникам держави не вистачає потужної самоорганізації.

Сьогоднішня політика нагадує

кризу УНР на початку ХХ століття. Ми вивчатимемо, що впливає на формування політичної культури, адже чим далі у демократію, тим досконаліше політичні сили опановують, м’яко кажучи, некрасиві форми політичної боротьби.

Чи існувало на початку 90-х років таке явище, як підкуп виборців? Ні. А піар-технології? Теж ні... Звичайно, ці питання не будуть для нас головними. ХХІ століття — епоха високої культури. Вона дає нам виклик, і ми повинні на нього відповісти. Тільки та нація, яка зможе організувати свою культуру, буде успішною.

— **Відомо, що Ви очолюєте цей заклад на громадських засадах. Як поєднуватимете дві посади і який буде штат Інституту?**

— Штат затверджено, там будуть і відомі особистості. Веду перемовини зокрема з Мирославом Попови-

чем. Не хочу створювати конкуренції, починати боротьбу з іншими закладами. Наш Інститут може бути акумулятором нових ідей. А щодо поєднання двох посад, то Конституція цього не забороняє. А час знайду. Адміністрування знаю і вмію. Ще й сподіваюся на підтримку колег.

— **Що саме у вашій науковій базі буде оригінальним і не дублюватиме інших інститутів?**

— Не будемо займатися мистецтвознавчими питаннями. Передусім вивчатимемо соціокультурні проблеми: в галузі історії, філософії, педагогіки.

“Характер держави залежить від того, чи стане український народ сучасною нацією”.

ОЧЕВИДЕЦЬ І ЛІТОПИСЕЦЬ

ЕПІСТОЛЯРНИЙ РОМАН КОЦЮБИНСЬКОГО

Наталія КОЦЮБИНСЬКА, заступник директора Чернігівського літературно-меморіального музею-заповідника М. М. Коцюбинського

Наприкінці 2007 р. в київському видавництві “Ярославів вал” побачила світ книжка “Я так поріднився з тобою” (Листи М. Коцюбинського до дружини).

Упорядкували її науковці Чернігівського літературно-меморіального музею-заповідника М. Коцюбинського О. Ёрмоленко, Н. Коцюбинська та Г. Степанець, видання здійснено за фінансової підтримки Ліги українських меценатів. До уваги читача запропоновано 309 листів, які написав М. Коцюбинський до своєї нареченої, а потім дружини в 1895—1913 роках. Переважна більшість листів публікувалась, але, по-перше, з купюрами, по-друге, розрізнено, впереміш із листами до інших адресатів. Цю епістолярію вперше подано без купюр і цілісно, а тому й сприймається вона як художньо-епістолярний роман, в сюжетне тло якого, крім головних дійових осіб, Михайла і Віри, вплетено чимало цікавих персоналії і подій.

Михайло і Віра познайомилися наприкінці 1894 р. в Києві на з’їзді “Громади”, а звітди Коцюбинський, тоді ще письменник-початківець, приїхав до Чернігова на запросини товариша В. Андрієвського. Мимовільне знайомство переросло в симпатію, а згодом і в кохання. Побралися Коцюбинські у січні 1896 року. На долю подружжя випало чимало розлук (тому й листів так багато): спершу Михайло Михайлович працював далеко від родини — у Криму, в Житомирі, згодом часто їздив за кордон на лікування, бо мав хворе серце. І єдина ниточка — листи — що єднала його з рідними, ніколи не розривалася. Адже письменник дуже любив свій дім і родину, тому, перебуваючи за сотні кілометрів від близьких, дуже сумував і писав листи майже щодня. “Подумай, на цілу зиму лишаюсь сам, далеко од Вас усіх, це дуже тяжко, чую себе, як на засланні”,

— пише він дружині 6 грудня 1911 року з Капрі.

Цікаво прослідкувати, а, можливо, й повчитися, як звертався Коцюбинський до дружини, скільки вживав пестливих слів, називаючи її серденьком, зіронькою, голуб’яточком, єдиною порадоною, доленькою, радістю своєю, рибочкою, голубкою сизою, ясочкою. Крім особистих моментів, яким присвячено більше місця в листах, прослідковуються й громадські інтереси подружжя, адже обоє завжди були в центрі культурно-мистецького життя Чернігова, входили до різних громадських організацій, гуртків, комісій, які існували на той час у місті. Та й Михайло Михайлович, пишучи до нареченої у грудні 1895 р., зазначав: “...Побажаю я нам долі тихої, погожої та роботящої, обопільного зрозуміння, поважання та пошанування, єдиної стежки й мети”. Духовна близькість, спільність інтересів вела подружжя через нелегкі дороги життя, допомагаючи долати хвороби, переслідування, фінансові проблеми та інші негаразди: “Придивляючись до других, я ще більше ціню наші дружні відносини, нашу духовну єдність, яка з’являється для мене джерелом сили, виносливості і надії на краще”, — писав Коцюбинський 1 березня 1898 р.

У листах згадано багато імен сучасників, з якими Коцюбинського пов’язувала праця на громадській або літературній ниві: Б. Грінченко, М. Грушевський, Б. Лепкий, В. Леонтович, Є. Чикаленко, В. Стефаник, І. Франко, Панас Мирний, М. Міхновський, М. Могиланський, Леся Українка, О. Маковей та інші. Як видно з листів, ці люди були знайомі й близькі Вірі Устимівні, і часто Михайло Михайлович просто передавав їй від них вітання та поклони.

Чимало листів Коцюбинського схожі на цікаві розповіді екскурсовода. Письменник з душею художника ні на мить не покидає його: і коли він розповідає дружині про свою мандрівку в Кузьмо-Дем’янівський монастир біля Алушти (1896 р.), і в мандрах Єв-

Михайло і Віра Коцюбинські.
Житомир. 1897 р.

ропою (Дрезден, Венеція, Рим, Неаполь, Мілан, Женева 1905 р.), і в чарівній Гуцульщині, яка відкрилася йому 1910 р. не знаним досі світом магії, вірувань, прекрасних обрядів, і з італійського острова Капрі.

Листи з Капрі — своєрідний путівник островом. “Острів чудес”, як називав його сам письменник, постає в уяві читача після детальних описів кам’янистих пагорбів і стрімких скель над морем, блакитного і срібного ґрунтів, місячних ночей і заростей агав. А яких тільки назв рослин не зустрінеш у листах: помаранчі, цитрини, маслини, мигдаль, евкаліпти, кипариси, оцтові дерева, кактуси, гранати... Деякі описи з листів зустрічаються згодом у новелах “Сон”, “На острові”, “Хвала життю”.

М. Коцюбинський охоче ділиться з дружиною тим, що стоїть у його творчості. Від перших і до останніх днів спільного життя Віра була для нього порадицею і помічницею: “Досадно, що не можу тобі читати того, що написав, ти єдиний мій критик, якому я вірю і на смак якого я покладаюсь”, — писав він у січні 1912 р. з Капрі.

Уперше в повному обсязі подано останні листи М. Коцюбин-

ського з університетської клініки. У них чимало суму, але є сподівання на одужання, на подальшу творчу працю. Життєлюбність не полишала письменника до останніх днів. Недаремно його передсмертними словами були: “Я жити хочу!”

Книжка зацікавить не лише філологів, а й читачів, які люблять і шанують рідне слово.

Нещодавно в залі музею відбулася презентація книжки “Я так поріднився з тобою”, в якій узяли участь автор передмови до видання, професор Києво-Могилянської академії В. Панченко та письменник, літературознавець, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка, виконавчий директор Ліги українських меценатів М. Слабошпицький. На презентації виступили упорядники та читачі книги, які відзначили важливість оприлюднення епістолярної спадщини для глибшого розуміння письменника і його творчості.

Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник М. Коцюбинського висловлює щире подяку Михайлові Слабошпицькому за сприяння у виданні книжки.

Олександр СЕРЕДА, учень 11-го класу Дружківської ЗОШ № 17

У січні 2008-го, у 81-шу річницю з дня народження Олекси Тихого, в Олексієво-Дружківці пройшли перші читання творів Олекси, присвячені його пам’яті. Мене як переможця преміювали досить незвично: мандрівкою до Києва, зустріччю з сином і онуком Олексія Івановича та відвідинами його могили на Байковому цвинтарі. Поруч із Олексієм спочивають його однодумці й побратими Василь Стус і Юрій Литвин.

пам’ять вшановували директор ЕКЦ “Бахмат” Володимир Березін, учениця Миколаївської школи, де в 1948—49 роках працював Олекса Тихий, Яна Небувайло, київські журналістки Світлана Кузьменко й Наталя Жукова, вихованки студії екожурналістики газети “Провінція” та “Бахмат”.

На могилу Олекси поклали квіти, запалили освячену лампадку з його малої батьківщини — Костянтинівського району. Потім у Володимирському соборі та храмі Св. Архангела Михаїла відслужили панахиду за упокій Олекси.

ДО КИЄВА, ДО ОЛЕКСИ

Деякі люди проходять свій шлях, не залишаючи жодного сліду. Вони схожі на тіні, сірі й непомітні. Але є й такі, що віддають душу й тіло за нашу свободу. Одним із них був Олекса Тихий — правозахисник, громадський діяч. Він жив у період репресій, війни, розрухи, страху кожного за своє життя та за життя близьких. Проте Олекса не мав страху перед тоталітарною машиною, яка врешті-решт розчавила його тіло, але не дух. Помер Олекса Тихий на початку травня 1984 року в лікарні для політ’язнів.

У Києві зібралася делегація: окрім мене, рідних Олекси Тихого, його

Громадський діяч, колишній політ’язень Василь Овсієнко дав нам кілька порад, де, на його думку, хотів би бачити своїх послідовників Олекса Тихий. Одне з таких місць, безперечно, — Музей народної архітектури та побуту України у Пирогові. Саме в таких скарбниціх історії виховуються справжні патріоти.

Володимир Олексійович Тихий активну громадську діяльність поєднує з науковою роботою у галузі ядерної фізики та екології. Він — чудовий екскурсовод, дуже любить Київ і може годинами розповідати про визначні історичні місця столиці.

Хочу висловити щире вдячність спонсорам подорожі: товариству ім. Олекси Тихого, обласному об’єднанню ВУТ “Просвіта”

ім. Т. Шевченка. Сподіваюся, що наступного року переможці читань творів Олекси Тихого теж поїдуть до Києва вклонитися його могилі.

Від редакції. Олександр має рацію. Товариство ім. Олекси Тихого, ВУТ “Просвіта”, “Бахмат” разом із Костянтинівським районним та Дружківським міським відділами освіти планують зробити Олексині читання та травневі подорожі до Києва традиційними. Наступні читання відбудуться наприкінці січня 2009 року в Новодмитрівському ліцеї Костянтинівського району. Взяти участь у них може кожен, хто цікавиться життям і творчістю Олекси Тихого. Звертайтеся до “Просвіти”.

ВІХИ ІСТОРІЇ

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ, м. Ірпінь Київської обл.

Нещодавно в Миколаєві вийшло друком монографічне історико-краєзнавче дослідження “Повоєнна та сучасна Миколаївщина”. Його автори — миколаївські історики В. Шкварець, Є. Горбуров і К. Горбуров.

У книжці показано історію краю з 1944-го до січня 2008 року. Зокрема, наголошується, що Миколаївщина, як інші землі України, у 1946—1947 рр. зазнала штучного голоду.

Автори пишуть: “Фактично голод став каральним заходом замість невдалий, відомої спроби виселити українців до Сибіру як нелояльного, ненадійного народу, як і низки кавказьких народів, кримських татар... Жертвами голодомору стали понад 400 тисяч миколаївців, або майже кожен третій крайнин”.

Історики звертають увагу на репресії щодо українських діячів культури у радянський час, показують демократизацію суспільства періоду перебудови.

22 березня 1989 року відбулися установчі збори Миколаївської міської організації Товариства української мови ім. Т. Шевченка (згодом — Миколаївська крайова організація Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка).

27 жовтня 1992 року в Миколаєві відкрито перший пам’ятний знак на місці, де колись стояв будинок (вул. Адміральська, 31), у якому жив і творив Микола Миколайович Аркас — видатний український історик, автор опери “Катерина”, засновник Миколаївської “Просвіти”, автор “Історії України-Руси”. Проведено й інші заходи для увічнення пам’яті видатного просвітянина. Цікаво знати, що у селі Старобогданівці Очаківського району до літа 1996 року мешкав Іван Григорович Жело, який народився 1894 року і навчався в українській школі, відкритій М. М. Аркасом. Історик сам вручив йому свою книгу “Історія України-Руси”.

2 травня 1989 року в Миколаєві відбулося перше Свято рідної мови.

Голова Миколаївської “Просвіти” В. Сліпець на початку 90-х років зазначав: “Питання національного відродження українського народу — через відродження нашої мови, культури, духовності — найчастіше пов’язане з іншими кардинальними питаннями нашого буття: побудовою Української держави і перебудовою економіки на ринкових засадах. Можна впевнено сказати, що характер держави, яку будемо, і характер ринкової економіки, до створення якої приступаємо, залежатимуть від того, чи стане український народ справді народом, справжньою сучасною нацією, свідомою своєї відповідальності за все, що відбувається в Україні”.

7 грудня 2000 року було підписано до друку перше число миколаївської газети товариства “Просвіта” “Аркасівська вулиця”. Однак з фінансових причин вона виходить з перервами.

Істориків обурює мовна спекуляція політиканів: “Деяким депутатам здалося, мабуть, що їм усе можна, бо вони ж, мовляв, “взяли Бога за бороду”, можуть від нашого імені, але без нас вирішувати, якою мовою нам послуговуватися. Ніби переважна більшість мешканців України не сказала про це 1 грудня 1991 року?! Знову від виборів до виборів лунають брехливі освідчення в любові до українського народу, нерідко чужою для нього мовою. І знову нонсенс: хіба можна водночас любити народ і зневажати його мову? Звичайно, ні. Так не буває”.

Автор бачить позитивні зміни на Миколаївщині у часи незалежної України: “Миколаївський край... у складі незалежної Української держави зміг не лише вистояти у переломний період становлення, а й зумів зберегти свій потужний потенціал минулого, до того ж, помітно наростити сучасну економіку, соціально-культурну та інші сфери суспільного буття”.

СЛОВО ПРОСВІТИ

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

22 травня, Київ. Заходи “Просвіти” та інших національно-демократичних сил з нагоди річниці перепоховання Тараса Шевченка в Україні.

17.00 — панахида у церкві Різдва Христового на Поштовій площі, урочиста хода Володимирським узвозом, Хрещатиком, бульваром Шевченка до пам’ятника Великому Кобзареві.

18.00—21.00 — мітинг, покладання квітів до пам’ятника Т. Шевченку, концерт мистецьких колективів.

«СОНЦЕ. СКУПАВШИСЬ В ДНІПРІ. ЙДЕ ВГЛИБЬ ВСІЄЇ УКРАЇНИ»

Олександра Екстер. “Три жіночі постаті”

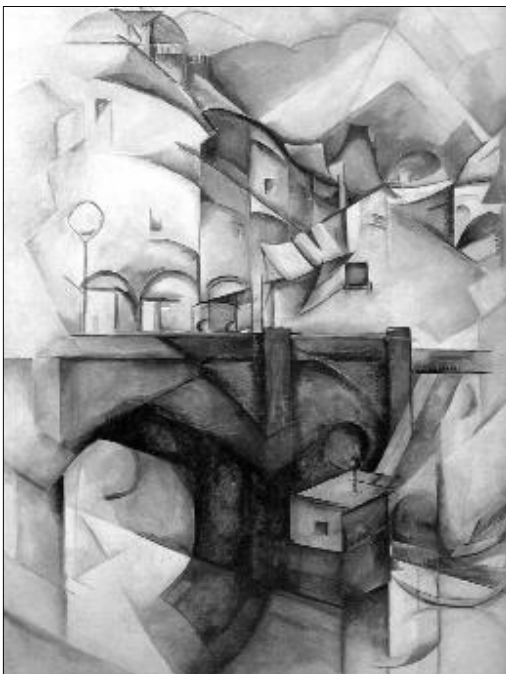
Валентина ДАВИДЕНКО

Київська травнева ніч потрапила до колекції європейського свята. Вже десять років музеї Європи запрошують усіх однієї ночі у травні зануритися в світ історії та мистецтва. Це справжні святкові дійства, зазирнути в які можна було з настанням сутінків через мережу Інтернет. Нинішнього року Україна стала повноправним учасником цього проєкту. Ніч 17 травня у тій колекції пахла бузково зі схилів Ботанічного саду і вечірньою втомою Хрещатика від багатоманітної публіки, якій притаманні, як завжди, риси нашої красивої нації, а останнім часом — відкорковане пиво як атрибутка свята, яке ніяк не може перерости в свято душі. Але ж хтось заради цього старається... Щоб не змілилися промені з пляшками в руках.

Та є й інші, піднесеніші прагнення. Тож про “Ніч музеїв”. Це феєричне дійство, де поєдналися живопис, театр, кіно і мода, відбувалося в Національному художньому музеї України. Виставку української художниці першої половини XX століття Олександри Екстер з музейних та приватних колекцій та показ art couture українського дизайнера Лілії Пустовіт презентували спершу для преси, і прем’єрна

стилістика була бездоганною. Історія творчості “Амазонки авангарду” постала в театральній декорованій інтер’єрі першої зали, де вміщено відгуки видатних митців про знамениту киянку, яка 1919 року писала етюди на Трухановому острові. Сама ж експозиція п’ятдесяти творів живопису і графіки Олександри Екстер з колекцій Національного художнього музею України, Державного музею театрального, музичного та кіномистецтва України, Дніпропетровського художнього музею та приватних зібрань зайняла одну залу, але представила її творчість у різних жанрах.

Ця постать у мистецтві — ще одне свідчення висхідного руху історії по спіралі, але все ж верхнє коло живе відлунням попереднього. Нині, рівно через століття, відбувається активне відродження українського авангарду. Його авторів колись не сприймала публіка, згодом знищувала диктаторська влада, тепер їхні твори захоплено сприймають в усьому світі.

Олександра Екстер. “Міст. Севр”

Фото Олеса Дмитренка

Художниця, яку надихали українські орнаменти, народна вишивка, і яка сама малувала ескізи вишивок для сільських майстринь з Вербівки на Київщині, створювала костюми до балетних постановок, сценічної до вистави “Ромео і Джульєтта” і... брала участь у створенні форми для Червоної Армії — це все вона, Олександра Екстер. 1914 року організувала у Києві знакову в історії вітчизняного образотворчого авангарду виставку “Кільце” та однойменну творчу групу. Ще любила міські свята. Оформлені художницею київські майданові феєрії з космосом українських орнаментів відгукнуться згодом у творчості її послідовників — сценарістів різних поколінь. За ескізами художниці було виконано костюми для першої науково-фантастичної стрічки “Аеліта”, яка вийшла на широкий екран 1924 року.

За своє тривале творче життя Олександра Екстер займалася живописом, дизайном одягу, виставковою та викладацькою діяльністю, театральними постановками, оформлювала книги. Але спершу наполегливо вчилася сама — у Київській рисувальній школі М. Мурашка, у творчій майстерні знаменитого С. Світославського — інтелектуала, якого так любила прогресивна студентська молодь.

Глибоко вплинули на творчість майбутньої “королеви авангарду” знайомство з філософами М. Бердяєвим та Л. Шестовим, з паризькою творчою елітою — Пікассо, Браком, Леже, Аполлінером. Потім вона сама творитиме в Парижі, викладатиме в Академії сучасного мистецтва, і дослідники її творчості відзначатимуть один із основних новаторських елементів, які внесла київська художниця в світовий авангард, — напругу кольорів, узагальнених гармонією образотворчої площини. Олександра Екстер завжди підкреслювала, що її знахідки в колористиці мали предтечу — українську вишивку. Їй пощастило уникнути долі багатьох митців українського авангарду, які загинули від сталінського терору, як бойчукісти; тих, кого не розстріляли, переслідували або забороняли. Вона ж вивалася на міжнародну виставку в Парижі 1924 року і вже не повернулася. У своїй майстерні під Парижем вже літньою Олександр Екстер створювала керамічний посуд з колоритними українськими мотивами. З цього і жила сім’я. З останніх листів художниці зрозуміло, що вона майже голодувала, але скаржилася лише на глибоку ностальгію за Києвом. Є її спогад про Труханів острів, “коли сонце в цю ранню пору, скупавшись в Дніпрі, бадьоро, свіжо йде вглиб всієї України”.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

В. о. головного редактора
Валентина ДАВИДЕНКО

Редколегія
Любов ГОЛОТА,
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора
Ніна ГНАТЮК
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ літератури
Уляна ГЛІБЧУК
270-55-57

Відділ мови
Святослав МІЗЕРНЮК
279-39-55

Відділ коректури
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Інтернет-редактор
Євген БУКЕТ
279-39-55

Черговий редактор
Святослав МІЗЕРНЮК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301221
Наклад — 24000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 3,94 грн.
на 3 місяці — 11,32 грн.
на 6 місяців — 21,64 грн.

ШЕВЧЕНКО — НАШ КОСМОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ

— **Павле Михайловичу, в чому символічність і значущість перепоховання Тараса Шевченка в його рідній Україні?**

— Для мене це доконаний факт, який не улягає у звичні уявлення і стереотипи поведінки, бо лише пасіонарно заряджена національна спільнота могла доклати те, що було нагальною потребою. Заповітів пишуть багато, але виконують їх не завжди. А цей було виконано. Ми вдячні тим, хто брав участь у перенесенні праху Шевченка з крижаного, нерідного, навіть часом ворожого столичного імперського граду, в якому українці виконували певні імперські доручення і не був самим собою — українцем. Перевезти прах — була дуже зухвала пропозиція. І те, що її зреалізували, свідчить про висоту духу українців, які хоч й були уярмлені, позбавлені свого справжнього етноніма, власного місця в історії, все ж пам'ятали, що вони відмінні від тих, хто керував цією імперією, нав'язував чужі принципи. Не слід забувати, що Петро І копіював європейські стандарти, які були абсолютно далекі й самим росіянам, не кажучи вже про українців. Ці європейські стереотипи й принципи відзначалися своєю демократичністю, культурністю, шляхетністю.

— **Кілька тижнів Тарас, мертвий і водночас живий, ішов Україною до місця свого спочинку. Як це розцінити?**

— Ішов дух Шевченка, його слово, ідеологія. Ішла історія української людності, яку

На запитання нашої газети відповідає голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка, народний депутат України Павло МОВЧАН.

ввібрав у себе той, хто, на мій погляд, чимось нагадував апостолів, що слугували істині. Проживши не так довго, він залишив величезне місце, набуток. Маю на увазі місце географічне: він фактично означив собою нашу національну мапу. Тому можу тільки подивуватися, як стало сили українським громадам сконцентруватися, сконсолідуватися навколо цієї постаті, яка була ще не прочитана, не розгадана, непроглиблена, нечувана.

Ось відбулася панахида, ось його поховали в петербурзьку мерзлоту. Але звіди перенести — це містерія, яка дивує мене й досі. Змогла ж нація сконсолідуватися? Так, як це було й зовсім недавно, під час Помаранчевої революції. Не кажу про результати одного і другого акту. Але без першого акту не було б жодного революційного зрушення. Не було б такого явища, яке називається світове українство, Україна, українська нація, Українська держава.

— **Ще один важливий аспект — повернення Тараса Шевченка в Україну і консолідація довкола цього всього українства світу.**

— Світове українство можна трактувати по-різному: розпорошене, несконсолідоване. А хто сконсолідований? Консолідують гроші, а гроші — це короткі явища й інтереси. Духовні явища набагато аргументованіші й сильніші. Шевченко — всюди, де є українство, українці. Єврейство було розпорошене, і не всі відгукнулися на заклик будувати державу, яка зникла зі світової мапи багато століть чи й тисячоліть тому. Але відбудува-

ли, бо були чіткі заповіді, національні зразки, незнищенні символи. Для нас Шевченко — носій таких символів, їхня концентрація, абетка наших національних змістів. Усе, зрештою, переходить у великі символи, часом значення яких забуваємо. А ми також — носії цих високих змістів і високих символів. Змісти криються у символах. Якщо християни витрактують лоно Божої матері, материнське як будинок, як житло, як дім Господ-

ній — це символ, і Батьківщина є лоном — національним.

Шевченко — серцевина нашого змісту. І не випадково його критикують, паплюжать, хочуть розмити, зменшити люди, що керуються зовсім іншим: що Україна — це територія для реалізації земних проектів, спекуляцій, зиску, прагматичних розрахунків, а не високих духовних національних змістів. І національне починає свій зміст і глибину.

— **У світлі цього Шевченко особливо актуальний?**

— Чому треба постійно читати, перечитувати його? Тому що Шевченко — абетка наших національних змістів, які хочуть вилучити з життєвого обігу. Адже глобалізаційні процеси рахуються лише з капіталом. Нема категорії минулого часу, є тільки теперішній і обіцяний майбутній. Чому минувшину піддають ревізії? Чому наші національні змісти прагнуть здевальвувати ті, хто володіє засобами масової інформації, хто впливає через них на всю спільноту, хто нав'язує масову культуру, хто потурає низьким тваринним потребам? Шевченко — завжди для нас вертикаль духовного піднесення.

— **Що протиставити цьому?**

— Ми поки що діємо стихійно, не вчитуючись у глибину програми, яку окреслив Шевченко. Там є все: і чужого научайтесь, і свого не цурайтесь. А нас обкрадають щоденно. На все це є пропозиції Шевченка. Читайте “Заповіт” — там все сказано, що треба робити українцям. Не стояти осторонь! Не дивитися спокійно, як зневажають твою наречену, матір, що роблять із твоїми братами. Це потребує активного втручання, активного ставлення — політичного, громадського, національного.

— **Тобто “поховайте та вставайте”...**

— А далі за текстом. Це програма, яку сформували не кон'юнктура і скороминушість. Саме це давало наснагу тим, хто відстоював Україну в різні її періоди. Це наша національна програма, якщо хочете, наш космологічний зміст — Шевченко.

Фото Олени Шульги

Каплиця св.Тарасія, с. Моринці

Спілкувався
Петро АНТОНЕНКО

ПОЖЕРТВИ
НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ

Продовження.
Поч. у 2003–2007 рр., ч. 10, 15 за 2008 р.

Боцій (ім'я не вказано), м. Тернопіль	40,00
Гудима А. М., м. Тернопіль	100,00
Касьян М. Д., лікар-пенсіонер, м. Київ (четвертий внесок)	100,00
Кудляк Я. В., підприємець, м. Борщів	500,00
Лихопий В. О., м. Макіївка	200,00
Матвієнко Л. М., м. Київ	100,00
Осмоловська Є. Н., м. Київ	50,00
Умус Ж. О., м. Київ	100,00
Невідомий	150,00

Поправка: у числі 15 за 2008 рік: сума 12270,00 перерахована ч/з Конечного Ю. М., народного цілителя, члена “Просвіти” с. Дзвиняч Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл. (гроші зібрані з відвідувачів) — 10100,00.

Хотинське райоб'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, Чернівецька область (ч/з Боршуляка П. А.):	
Атаманчук М. М.	10,00
Боршуляк П. П.	10,00
Краснюк В. С.	10,00

Перебіківський О. В.	10,00
Ткач В. П., с. Корнешти	5,00
Всього:	45,00

Дошкільний навчальний заклад “Сонечко”, м. Хотин (ч/з Трасковську Л. В.):	
Барська Л. П.	5,00
Бігар З. В.	5,00
Бурназа Н. О.	5,00
Висоцька М. С.	5,00
Вольодовська Л. Г.	5,00
Гуцуляк О. С.	5,00
Данильчук І. О.	5,00
Думанська Ж. М.	5,00
Заяць Н. Ю.	5,00
Коротка М. В.	5,00
Кузнєцова Н. В.	5,00
Мала А. І.	5,00
Мандрюк Ю. Є.	5,00
Мельник Н. О.	5,00
Ніколаєва Н. С.	5,00
Орчакова С. І.	5,00
Островська О. С.	5,00
Пацай С. В.	5,00
Перепелюк Л. Ю.	5,00
Раєвська О. П.	5,00
Сіленко Л. О.	5,00
Слугіна Н. Г.	10,00
Станішевська Г. Р.	5,00
Товбійчук О. В.	5,00
Трасковська Л. В.	5,00
Унгурян В. А.	5,00
Унгурян З. П.	5,00
Цвек Н. В.	5,00
Черней Н. Д.	5,00
Шаміс Р. Ю.	5,00
Янів З. М.	5,00
Всього:	155,00

Районна рада ФСТ “Колос” (ч/з Мельницького С. В.):	
Веркштейн В. В., с. Зарожани	5,00
Галичанський С. С., с. Клішківці	5,00
Головко М. Д., с. Недобоївці	10,00
Давний П. К., с. Недобоївці	2,00
Іваницький М. В., м. Хотин	2,00
Мельницький А. С., м. Хотин	3,00
Мельницький С. В., м. Хотин	10,00
Нестор І. В., м. Хотин	5,00
Павлюк І. Г., м. Хотин	3,00
Параскинчук О. С., с. Малинці	10,00
Радомський Л. В., с. Круглик	3,00
Унгурян О. В., м. Хотин	5,00
Цуркан Д. В., с. Клішківці	10,00
Шевчук М. В., м. Хотин	3,00
Всього:	76,00

Рукшинська ЗОШ І–ІІІ ст.	
Бабюк В. В.	10,00
Бейчук Г. Ф.	10,00
Боднарюк А. М.	10,00
Боднарюк І. Ф.	10,00
Бурмей В. Б.	10,00
Варварюк Н. С.	10,00
Василькова Г. В.	10,00
Гайсенюк Г. М.	10,00
Гайсенюк Л. Я.	10,00
Ганчук В. В.	10,00
Ганчук Н. В.	10,00
Голодняк В. В.	10,00
Голодняк Г. В.	10,00

Григоришена Л. І.	10,00
Громик І. В.	10,00
Дашкевич Л. І.	10,00
Дерев'яно Л. А.	10,00
Єленчук Л. І.	10,00
Жовтенька Л. Г.	10,00
Кравецька К. В.	10,00
Латковський О. В.	10,00
Лисак В. Г.	10,00
Митряк Н. В.	10,00
Окіпняк О. О.	10,00
Паладюк Г. В.	10,00
Рачук Г. І.	10,00
Саранчук М. С.	10,00
Філіпчук В. В.	10,00
Філіпчук О. С.	10,00
Шишковська Т. М.	10,00
Шишковський С. І.	10,00
Штемплук А. С.	10,00
Всього:	320,00

Хотинська ЗОШ № 5 (перший клас) (ч/з Мельницьку Н. В.):	
Андроник Дмитро	1,00
Антонівська Крістіна	1,00
Бойко Ростислав	1,00
Бондаренко Дмитро	1,00
Бугайова Ольга	1,00
Вишнівська Діана	1,00
Керницький Іван	1,00
Клепацький Андрій	1,00
Коромисліченко Валерія	1,00
Ольшесвський Максим	1,00
Писанюк Яна	1,00
Романюк Василь	1,00
Скрипник Галина	1,00
Таньовський Іван	1,00

Торак Валерія	1,00
Фуштей Діана	1,00
Черниш Олександр	1,00

Батьки:	
Антонівська А. Д.	5,00
Бойко І. М.	5,00
Бондаренко Л. Б.	5,00
Вишнівська Ю. А.	5,00
Керницька М. В.	5,00
Клепацька І. В.	10,00
Коромисліченко Я. І.	5,00
Писанюк П. В.	10,00
Скрипник М. І.	5,00
Мельницька Н. В., вчителька	50,00
Всього:	122,00

Хотинський технікум Подільського державного аграрно-технічного університету (другий внесок) (ч/з Гарбуза В. П.):	
Бойко Я. І.	10,00
Ватаманюк І. В.	10,00
Голубан А. О.	10,00
Гришко Н. В.	10,00
Крива Ю. В.	10,00
Лилик В. В.	10,00
Мельницький Д. О.	10,00
Руснак О. В.	10,00
Скакун А. П.	10,00
Урсова Н. В.	10,00
Всього:	100,00

У Хотинському р-ні Чернівецької обл. всього перераховано на Кобзареву церкву 708,00 грн.

● ДО 140-РІЧЧЯ
“ПРОСВІТИ”

Володимир ПРОЦЕНКО,
голова Севастопольського
об'єднання ВУТ
“Просвіта” ім. Т. Шевченка

Роздумуючи, відколи почати розвідки про заснування просвітницької організації в Севастополі, вирішив, що точкою відліку повинен стати 1900 рік. Тоді в місті більшість населення була українською. Документи перепису перед Кримською війною стверджують, що в Севастополі проживало 32 000 осіб, з них 24 000 — українці, але становлення їхньої національної свідомості — початок ХХ століття. Українець почав виокремлюватися не лише походженням та знанням історії власного народу, а відчув духовну потребу в українській ідеї — побудові самостійної Української держави. Почали поширювати твори Т. Шевченка, Б. Грінченка, І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, О. Стожороженка, і до 1905 року не лише українська інтелігенція, а й прості селяни прагнули незалежності Української держави. Вони збиралися гуртами за вечірнім читанням книг. Студенти в Києві, Харкові, Одесі, Полтаві, Херсоні, Катеринославі поширювали і читали заборонені газети й журнали. Севастопольські гімназисти захоплювалися газетами “Син Отечества” і “Наша Жизнь”, цікавилися новою російською літературою — творами Чехова, Горького, Андрєєва, Чірікова, що друкувалися в популярному збірнику “Знание”.

Севастопольська молодь намагалась активізувати українське життя, юнаки писали вірші й оповідання, молилися українською мовою, перекладали з інших літе-

НАРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ХВИЛІ У СЕВАСТОПОЛІ

ратур українською, пропагували театральне мистецтво, насамперед вистави про гірку долю Кобзаревих героїв, зростало значення української пісні та музики. Хор, який створив учитель Севастопольської державної жіночої гімназії українець Микола Кагарлицький, робив непомітну, але дуже важливу справу. В його репертуарі були пісні на слова Шевченка “По діброві вітер віє”, “Зоре моя вечірняя”, “Така її доля”, “Думи мої, думи мої”, “Нащо мені чорні брови”, “Реве та стогне Дніпр широкий”. На початку минулого століття в цьому хорі починала свій творчий шлях севастопольська співачка Оксана Петрусенко.

Найбільше українському національному руху в Севастополі сприяв Левко Мацієвич, конструктор-підводник, теоретик та практик військового літакобудування, який з 1906 року працював у Севастопольському військово-морському відомстві. Він став членом Робітничої Української Партії ще в 1901-го студентом Харківського інженерного інституту. В березні 1906 року українська патріотична інтелігенція створила міську просвітницьку організацію “Кобзар” і обрала керівником Левка Мацієвича. Він активно працює до 1908-го, потім їде в Петербург для організації військового літакобудування. Стає активним членом петербурзької української громади і матеріально допомагає севастопольській організації “Кобзар”, яку очолив директор державної жіночої гімна-

зії В'ячеслав Лищенко. Організація діяла в будинку на Великій Морській.

До української справи почали горнутися люди. Найгірші часи для просвітницької громади настали після трагічної загибелі 1910 року Левка Мацієвича під час випробувань нового військового літака. Припинилася фінансова допомога, а через три роки міська жандармерія заборонила діяльність організації, адже навколо неї почала згуртовуватись національно свідомо місцева інтелігенція.

Після маніфесту царського уряду від 17 жовтня 1905 року в газеті “Киевские отклики” вміщено статтю Сергія Єфремова українською мовою. Він пише: “Тепер, коли українська мова є буденним явищем в житті української нації, хоч не на всіх просторах, коли нею викладають у високих школах і нею пишуть протоколи в поліції, трудно зрозуміти той ентузіазм і ту побожність, з якими тодішні українці брали в руки і розглядали число газети, хоч і російської, але з українською статтею! А ще більшою сенсацією стала українська газета “Хлібороб”, яку видав Сергій Шемет. Олена Пчілка (Ольга Косач) почала видавати тижневик “Рідний Край” і з 1906 року почне виходити в Києві щоденна українська газета “Громадська Думка”. Словом, українці всі ухопились, щоби якнайповніше використати таке

Левко Мацієвич

дивовижне право, як право видавання часописів рідною мовою”.

Із 1914 до 1917 року організацію “Кобзар” переслідував царський уряд, а її нова національна течія відродилася лише в січні—квітні 1918 року, коли війська українського полковника УНР отамана Запорізької дивізії Петра Болбачана здобули Сімферополь і Бахчисарай. Українські патріоти Севастополя прагнули бачити Крим у складі України, військові підняли на флоті національні прапори. Українська інтелігенція міста відродила громадську організацію “Кобзар”, яку очолив учитель української мови Терещенко.

ЗАЧАРОВАНІ КАЗКОЮ

Василь Фольварочний презентує стрічку

Богдана МОРОЗ

13 травня 2008 року в Національному музеї літератури України відбулася презентація анімаційного фільму “Лис Микита”, який створило ТОВ “Фрески” за сприяння Міністерства культури і туризму України, а також Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка.

Зі вступним словом виступив заступник голови ВУТ “Просвіта”, заслужений діяч мистецтв України Василь Фольварочний. Він розповів про дружину Івана Франка Ольгу Федорівну й акцентував увагу на великій та непростій ролі дружини кожного митця. Василь Іванович

зазначив, що завдяки цьому твору Україна зможе гідно конкурувати із зарубіжними виробниками в царині анімації.

Лауреат Національної премії ім. Тараса Шевченка, головний художник Едуард Кирич стверджує, що не створив би таких неповторних образів твору “Лис Микита”, якби не був зачарований глибоким його змістом. Він подякував керівникові творчої групи Володимирові Кметику, завдяки якому мультфільм з'явився на світ.

Кандидат філологічних наук, працівник Національного інституту літератури України Галина Бурлака могла б прочитати всю поему напам'ять, бо знає кожну строфу з дитинства. Вона розповіла, що до написання казок Івана Франка спонукали

його діти, яких було четверо. Нащадок Івана Франка, внук Роланд Франко поринув у спогади і з боєм зазначив, що в сучасні перегони так званих “великих українців” не ставив би ні Івана Франка, ні Тараса Шевченка, бо вони — національні символи.

Мультфільм складається з 26 п'ятнадцятихвилинних серій. Гарна анімація, яскраві кольори, чудове озвучення народних артистів України Анатолія та Олекси Паламаренків залишать надзвичайно приємне враження від перегляду. Від автора текст читає бандурист Андрій Чаюк.

Хочеться, щоб герої інших українських казок незабаром порадували дітей в нових мультиплікаційних стрічках.

ДОБРИЙ ПОЧАТОК

У клубі селища Квасилова, який недавно відремонтували, за годину до початку свята, приуроченого Дню матері, місць не було. Усміхнені щасливі обличчя мам, бабусь сворювали у залі особливу життєдайну ауру. Вітання, поетичні твори, пісні та квіти — все для коханих мам від місцевих аматорів сцени. Подарунком обласної “Просвіти” — виступ кобзаря-бандуриста Назара Волощука.

Виставка творів образотворчого мистецтва квасилівських митців та вишитих картин голови осередку Руслани Кічанівської, ікебани шкільного гуртка “Обереги”, просвітянські видання доповнювали святкове дійство.

Досі у Квасиліві діяв невеликий осередок “Просвіти” у школі, однак суспільного резонансу не набув. Саме тому з ініціативи колишньої політкаторжанки Поліни Шелест, за сприяння церковного хору та о. Ігоря, сільського голови Дмитра Крета було створено численний первинний осередок товариства “Просвіта”. Попереду — багато цікавих задумів: проведення державних, релігійних, народних свят, розбудова церкви, загальном формування у мешканців селища державотворчої позиції. Свято до Дня матері — перший захід, який провели просвіт'яни. Тож початок зроблено, і на них чекає подальша творча праця.

Микола ФЕДОРИШИН,
культуролог, голова Рівненської ОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Товариство “Просвіта” провело Всеукраїнський дитячо-юнацький конкурс патріотичного плаката і малюнка “Палітра українського слова”. З різних регіонів України на конкурс надійшло 57 робіт. Журі, яке очолює лауреат національної премії ім. Т. Шевченка, заслужений художник України Валерій Франчук, визначило переможців конкурсу.

I вікова група (6—10 років)
Малатханова Маріам, м. Саки, АРК; Тилюк Ольга, с. Первомайське Черкаської обл.;

II місце
Голуб Олеся, м. Київ, СЗШ № 224;

ПАЛІТРА ЮНИХ

III місце
Аснашева Каріна, с. Михайлівка Сакського р-ну, АРК; Полюховик Кирило, м. Саки.

II вікова група (11—14 років)
Спеціальна відзнака за найкращий твір
У жанрі графіки:
Коротич Вікторія, м. Сіверсько-донецьк;

У жанрі живопису:
Франчук Марія, м. Київ;
У жанрі декоративно-прикладного мистецтва:

Ковальська Юлія, м. Переяслав-Хмельницький;

I місце
Миколаєнко Катерина, м. Переяслав-Хмельницький; Калинович Ольга, м. Переяслав-Хмельницький;

II місце
Лонська Ольга, м. Київ, СЗШ № 224; Макаренко Ірина, м. Черкаси;

III місце
Шумейко Вікторія, м. Київ, СЗШ № 224; Пушкарьова Марина, м. Сіверськодонецьк;

III вікова група (15—17 років)
I місце
Попова Ольга, м. Сіверськодонецьк;

II місце
Проказа Анастасія, м. Сіверськодонецьк;

III місце
Хамула Анастасія, м. Сіверськодонецьк; Зацепіна Людмила, с. Хмільна Черкаської обл.

Переможці, а також ті, кого відзначено заохочувальними преміями, отримають нагороди від “Просвіти” 22 травня у столиці біля пам'ятника Т. Шевченкові на урочистостях з нагоди річниці перепоховання Кобзаря в Україні.

Лідія ЛУЦЕНКО

Видатний український композитор, музикознавець, професор Київської консерваторії — “останній романтик українського мелосу”. Його музичні твори пронизані мотивами української народної пісні, наповнені фольклорними та романтичними образами. Народний артист, лауреат премії ім. Миколи Лисенка, а ось давно заслужену Національну премію України ім. Тараса Шевченка, на жаль, так і не отримав. Скромна й інтелігентна людина, і його чисте й світле сумління не дозволяє бігати і випрошувати нагороди чи звання.

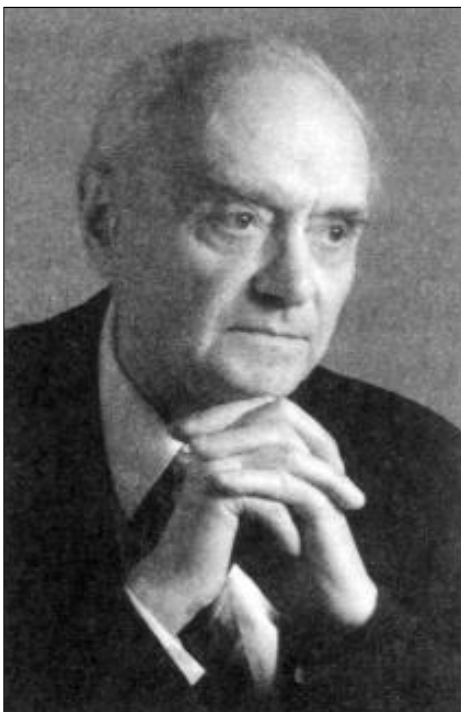
Творець від Бога, людина унікальної духовної краси, патріот, який досконало вивчив історію та культуру свого народу. Всебічно обдарований, читає Біблію французькою з ілюстраціями французького художника Доре, а вивчивши іспанську, прочитав “Дон Кіхота” в оригіналі. В. Кирейко розмовляє англійською, німецькою, польською мовами, збагачуючи себе культурними надбаннями цих народів.

Та передусім він українець з козацького роду Дніпропетровщини. Рід Кирейків великий, гордий і незалежний. Батько майбутнього композитора Дмитро Костянтинович працював учителем, деякий час вчився в музичному технікумі. Віталій з дитячих років поринув у світ музики та пісні. Батько організував із селян народний хор, який виконував твори М. Леонтовича, М. Вериківського, М. Лисенка. За це Дмитрові Костянтиновичу “діставалося” від так званого начальства, яке підозрювало його у націоналізмі, тому часто доводилося переїжджати.

Саме з цієї причини родина опинилася у Кобеляках на Полтавщині, де пройшло нелегке дитинство Віталія Кирейка. Тут він навчався в школі, пережив страшний голод 1933-го, тяжкі воєнні роки.

Але українців у горі й у радості вабить краса, музика, пісня. Мати Віталія знала багато народних пісень, і в хаті часто лунала музика. Семирічним Віталій вчився грати на скрипці та фісгармонії, які батько придбав за виручені на саморобних конвертах гроші. Батько грав на скрипці й фортепіано, ази музичної грамоти дав синові саме він. Чотирнадцятирічним Віталій Кирейко почав писати музичні твори. Серед перших спроб — п’єса для скрипки, пісні на вірші сучасних поетів. Це були дитячі пісні, які виконувала його п’ятирічна сестра Владислава, що пізніше стала талановитою піаністкою.

Під час війни родина Кирейків два роки перебувала в окупації у Кобеляках, і щоб вижити, батько і син працювали в

місцевому самодіяльному театрі. 1943 року від недоїдання та хвороби шлунка батько помер. Тоді Віталій організував самодіяльний хор, який їздив по військових частинах із концертами. І “знайомі, побачивши, що я займаюсь композиторськими спробами, порадили мені мої музичні вправи надіслати у Київський комітет у справах мистецтв. Через деякий час із Києва прийшов лист, в якому зазначалося, що мої музичні твори переглянули і порадили вступати до музичної школи”, — згадує Віталій Кирейко.

Так майбутній композитор поїхав до Києва, де познайомився з відомим композитором П. О. Козицьким, який був на той час заступником голови Комітету у справах мистецтв. Козицький високо оцінив музичний дар хлопця і сказав, що йому слід учитися в консерваторії. Але консерваторія була ще в евакуації, тому, щоб не гаяти часу, Козицький влаштував Віталія в Ансамбль пісні і танцю при Управлінні 1-го Українського фронту.

В ансамблі Віталій Кирейко, спілкуючись зі співаками й музикантами, удосконалював свої музичні знання та навички музикування.

Нарешті довгоочікувана Київська консерваторія. Педагогом із композиції був видатний український композитор Левко Ревуцький, а гармонію викладав Михайло Вериківський. Під пильним оком цих велетів української музики Віталій Кирейко ще в студентські роки пробував писати симфонічну музику, створив два струнні квартети, які сам і розкритикував. Першим великим твором під час навчання була кантата “Мати” на вірш Максима Рильського.

Після закінчення консерваторії 1949 року композитор вступив до аспірантури і працював викладачем музично-теоретичних дисциплін. Незважаючи на тяжкі післявоєнні роки, в Києві вирувало музичне й театральне життя. Як згадує Віталій Дмитрович, він зі студентами дуже часто відвідував концерти у філармонії та Оперному театрі. Слухав неперевершених співаків Михайла Гришка, Івана Патержинського, Марію Литвиненко-Вольгемут, Бориса Гмирю та інших метрів української музики.

У цьому вірі україн-

ського мистецтва Віталій Кирейко буквально ковтав томи партитур, клавірів і книжок, годинами сидів за роялем. Його цікавило все: суспільні науки й література, театр і кіно, образотворче мистецтво. Саме тоді з’явилась опера “Лісова пісня” за драмою Лесі Українки. Ця самотня перлина української класики полонила душу молодого композитора, адже йому виповнився лише 31 рік. Оперу взяв до свого репертуару Львівський театр опери і балету ім. Івана Франка, прем’єра відбулася в травні 1958 року, хоч у художній раді були ті, хто скептично поставився до творчості молодого українського композитора. Але це, безперечно, був великий успіх. Наснажений ним, Віталій Кирейко через два роки написав балет “Тіні забутих предків” за повістю Михайла Коцюбинського, потім одноактний балет “Відьма” за поемою Тараса Шевченка та “Оргію” — драматичний балет за драмою Лесі Українки, який, до речі, вже понад 30 років чекає на втілення.

1966 року на одному диханні з’явилися опера “У неділю рано” або “Турчанка” за повістю Ольги Кобилянської та опера-сатира “Марко в пеклі” за драмою Івана Кочерги. У доробку композитора — симфонічні та ка-

мерно-інструментальні твори, солоспіви для голосу й фортепіано на слова Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка, М. Рильського, П. Тичини, А. Малишка та інших українських і світових класиків.

Вагомий доробок В. Кирейка у жанрі хорової музики: авторські твори “Над Дніпровою сагою” на вірші Т. Шевченка, “Грай, моя бандуро” на вірші Д. Луценка, “Єднаймося, браття”, “До сонця правди”, “Брати-козаки”, “Щиро любимо Україну” на вірші Зої Ружин та інші твори ліричного і патріотичного звучання.

Усе в композиторському доробку В. Кирейка пронизане українським духом, українським мелосом. Він справжній творець української культури. Це інтелігент, інтелектуал тієї старої шляхетної формації, який любить мистецтво в собі, а не себе в мистецтві. Дуже непокоїться за духовність свого народу. В одній зі статей він писав: “Триває спотворення духовності народу засобами насадження маскультури, що являє собою несмак, антихудожню сутність аж до потворних рис. І все це підноситься насамперед через радіо та телебачення, як “розквіт національної музики та пісні”, але про який художній рівень музики й поезії може йтися в таких “шедеврах”, що їх не співає, а верещить майже щодня та чи інша естрадна діва. Од усієї цієї незліченної пісенної попси та шлягерів, шоу, фестивалів, хіт-парадів у людей створюється враження, що музичне мистецтво — це лише пісня як така і ніяких інших жанрів музики не існує. Відбувається профанація композиторського фаху — фаху далеко не масового, який вимагає не лише природного таланту, а й тривалого навчання. Музична “попса”, до речі, тільки в нашій країні піднесена до рангу мистецтва, чого немає в жодній країні світу. Чи ж не дивно, що такі видання з питань культури, як часопис “Культура і життя”, журнал “Мистецтво” припиняють час від часу своє існування, на відміну від процвітаючих бульварних та “сексологічних” газет і журналів. Зник розкішний нотний магазин на Хрещатику, давно припинили діяльність видавництва “Музична Україна”, книгарня “Поезія”. Але ж доведено, що без відродження культури й мистецтва не може бути соціально-економічного розвитку краю. І тільки народ, позбувшись комплексу меншовартості, своїми ділами й звершеннями викине нашу державу від багатовікових матеріальних та духовних ран і не дозволить повернутися до якої-небудь нової чи вчорашньої імперії”. Незважаючи на свій вік і вже не таке добре здоров’я, Віталій Дмитрович невтомно працює, творить якомога більше, реалізуючи свій неповторний талант композитора.

І в цьому я переконалася, відвідавши прем’єру опери “Бояриня” за драмою Лесі Українки, яка п’ять років чекала свого сценічного втілення. Твір звучав у концертному виконанні, яке здійснили співаки Національної опери України Микола Коваль, Олександр Востряков, Геннадій Ващенко, Юрій Аврамчук, Степан Фіцих, Ірина Дась, Світлана Кисла, Дмитро Гришин та інші. Диригент-постановник — народний артист України Іван Гамкало, режисер концертного виконання Микола Гамкало, хормейстер-постановник Богдан Пліш. Опера пройшла з великим успіхом, глядачі довго не відпускали артистів. Звичайно, в залі були лише свідомі українці, яким не байдужа доля української культури, але я чула і людей шовіністичного напрямку, які, не знаючи твору Лесі Українки й історії свого народу, скептично поставилися до постановки.

Цей твір в радянські часи понад шість десятиліть не включали в жодне видання Лесі Українки (востаннє “Бояриню” було надруковано 1927 року в Харкові). Його не було ні в шкільних, ні в університетських програмах. Проте його не забували справжні патріоти, українська інтелігенція, яка знала і любила драму. Адже “Бояриня” роз-

Слава і Віталій Кирейки.
м. Кобеляки на Полтавщині

криває суть політики російського самодержавства, яке руйнувало духовний та культурний простір українського народу — одних виманювали до Москви обіцянками кар’єри, інших забирали силоміць, а деяких нищили або засилали до Сибіру. Це були часи Руїни. Леся Українка писала твір далеко від Батьківщини — в єгипетському містечку Хельвані, де проходила курс лікування. Можливо, там, далеко від рідної землі, її опановувала ностальгія та біль за рідну країну, адже з таким болем головна героїня Оксана, яку доля закинула до Москви, усвідомила, як вона завинила перед власним народом, і все робила для того, щоб повернутися на рідну землю. Авторів лібрето Василю Туркевичу вдалося вибудувати драматургію так, щоб герої виражали не лише внутрішній світ почуттів, а й ставлення до подій, які відбувалися в Україні.

Високою філософсько-етичною напругою, відчуттям автентичності композитор вловив усі тонкощі твору Лесі Українки на тлі часу, створивши прекрасну музику.

Глядачі, які прийшли на прем’єру, були трохи здивовані: де ж декорації, художнє оформлення?

Але байдужих у залі не було — і це головне. Твір Лесі Українки і музика Віталія Кирейка зачепили за живе.

Шкода, що в нас не вистачає коштів на справжнє мистецтво і дуже мало справжніх патріотів, які так любили б свою землю, свій народ, як Леся Українка та композитор Віталій Кирейко. Многая йому літа!

На Чернечій горі

Надія КНЯЗЕВ

Українська Греко-Католицька Церква належить до групи Церков візантійського обряду, які перебувають у повному сопричасті з Римським Архієреєм і визнають його духовну та юрисдикційну владу. УГКЦ називають ще Унійною Церквою, Українською Католицькою Церквою, Українською Католицькою Церквою візантійського обряду, Київською Католицькою Церквою. Назву Греко-Католицька Церква запровадила ще 1774 року імператриця Марія-Тереза, щоб відрізнити її від Римо-Католицької та Вірменської Католицької Церков. Із 1960 року в офіційних документах фігурує назва Українська Католицька Церква стосовно українських католиків діаспори та підпільної на той час Церкви у радянській Україні.

Українська Греко-Католицька Церква налічує понад 5,5 мільйона вірян. Вона зберегла свої ієрархічні структури у підпіллі та діаспорі, а у грудні 1989 року домоглася легалізації. За даними Державного комітету статистики України станом на 1 січня 2006 року, УГКЦ налічує 3 438 громад, 94 монастирі, 13 навчальних закладів, 2 136 священнослужителів, 1 198 недіельних шкіл, 26 періодичних видань, 3 581 культову споруду.

Навесні 1991 року блаженної пам'яті Мирослав-Іван Кардинал Любачівський, тодішній Глава Церкви, повернувся з еміграції до Львова. Сьогодні Глава Української Греко-Католицької Церкви — Верховний Архієпископ

УКРАЇНА ТРИМАЄТЬСЯ НА МОЛИТВАХ

Отець Йосафат Лесів

Блаженніший Любомир Кардинал Гузар.

Тож яким має бути священик, апостол нових часів, посередник між Богом і нами? Напевно, це особлива людина, яка користується безумовним авторитетом, яку ми слухаємо і чуємо, а наше “чуття” перетворюється в “єдину родину”. Це людина, до якої ми охоче приходимо у радості, в горі, довіряємо себе у таїнстві хрещення, разом з ним вічаємось і його вустами відходимо в інший світ.

...Наприкінці зими я познайомилася з отцем Йосафатом, духовником села Царківня Долинського району Івано-Франківської області. Йому вже за дев'яносто. Бачив усяке, але щоденна молитва давала наснаги і сили.

Сідаємо, і я слухаю. Він розповідає, як ішов до Бога. Згадує всіх, хто траплявся йому на життєвій дорозі. Демонструє відзнаки, здебільшого церковні, за видатні праці та старання. Згадує, як реагували у військовому комісаріаті на його довідку, “що оцей хлопець, вихований в монастирі, є духовно вихований і не зможе виповняти красноармійські обов'язки”. Його переслідували за молитву, він отримав спочатку три, а згодом сім років каторги. Службу відправляли навіть у горі, під яблуном. До храму перебралися аж за Горбачова. Отець мріяв збудувати новий мурований. Хтось пожертвував на цеглу, хтось на дерево — так почали будувати. І постав великий храм на честь Різдва Матері Божої. “1996 року Божого закладемо наріжний камінь Різдва Матері Божої за отця пароха Йосафата І. Лесіва. Закінчено будову храму 2001 року”, — читаємо на пам'ятній дошці.

Храм Різдва Матері Божої

Ніби про отця Йосафата українське прислів'я, що на цій землі перші сто років важко. Бог є Любим. Господь питатиме не про метрику хрещення, не про науковий диплом, не про інші цінності, а лише про любов — що зробили ми з любові й для любові. Любов потрібна тут, серед людей: в піст і на Великдень, на Спаса й Новий рік. Сказав мені на дорогу з любов'ю: “Будьте веселі, ні за чим не жалійте, не злостіться, не переживайте — не будете хорувати і довго житимете!”

“Моє велике бажання — бути людиною!” — сказав напередодні ювілею Блаженніший Любомир Гузар. Після зустрічі з отцем Йосафатом відчуваю очищення. Такі люди, як отець Йосафат — більша цінність і потреба, ніж нафта, газ та решта корисних копалин. На їхніх молитвах Україна тримається.

МИТРОПОЛИТ ОСВЯЧУЄ, А ВЛАДА ІГНОРУЄ

Митрополит Рівненський і Острозький Євсевій 14 травня звернувся до депутатів Рівненської міської ради та масмедіа Рівненщини у зв'язку з поширенням інформації про перенесення пам'ятних знаків українським героям у Рівному, які освятила Церква, а також про визначення нового місця для встановлення пам'ятника Тарасові Бульбі-Боровцю, хоч визначене раніше місце вже було освячено та закладено наріжний камінь майбутнього пам'ятника.

Владика Євсевій стурбований нерозважливістю окремих керівників Рівного, які маніпулюють громадською думкою, зневажають благословення Церкви та порушують власні рішення на угоду політичним інтересам. Так зневажливо поставилися до недавно встановленого пам'ятника Нілу Хасевичу, і доля його досі не відома, бо пам'ятник було демонтовано і належним чином не перевстановлено. Спочатку для спорудження пам'ятника Тарасові Бульбі-Боровцю відвели видне та почесне в Рівному місце, а тепер пропонують сховати його у затінку, поблизу приміщення обласної держадміністрації.

Прес-служба Рівненської єпархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, розповсюджуючи повний текст звернення керуючого — митрополита Євсевія, підтримує позицію щодо встановлення пам'ятників українським патріотам-героям у гідних місцях, наголошуючи про важливість врахування думки громадськості та шанобливе ставлення до благословень Церкви.

Прес-служба
Рівненської єпархії УПЦ КП

Матеріали підготувала
Оксана МІТРАШЕВСЬКА

На початку IX століття західні монахи, які були в Єрусалимі, зустріли там заперечення проти символу Filioque (заперечення щодо присутності в Символі Віри того, що Дух Святий виходить тільки від Отця, а не від Сина), коли повернулися, звернулись зі скаргою до Папи Льва III. Він порадив їм звернутися до коронованого Папою Львом III Римського імператора Карла Великого, що славився своїми учнями-богословами. Зробивши попереднє дослідження, Карл з єпископами на Соборі в Аахені 809 р. прийняли Символ Віри з Filioque: Дух Святий ісходить від Отця і від Сина. Цю постанову відіслали з тими самими монахами до Папи. Папа Лев III визнав це доречним виразом з богословської точки зору, але внести його в Никео-Цароградський символ відмовився.

Доктор А. Піхлер доводить, що головною причиною великого розколу Церков було створення Франкської імперії як спадкоємиці Римської, а потім неформальне ставлення Церкви до держави на Сході — сервілізм (плазування, прислужництво) правлячого кліру (духовенства).

Професор А. Гармак не заперечував значення в розділенні Церков богословських спорів, ієрархічного властолюбства і різких національних особливостей. Як основну причину цього явища він вказує на різні відповіді на запитання про ідеал життя.

Визнаємо величезне значення коронування папою Львом III Карла Великого. Схиляємося на бік того, хто бачить **причину великого розколу в галузі канонічно-адміністративної організації Церкви, а саме в боротьбі за владу між Папою Римським і Патріархом Константинопольським**. Звичайно, для широких мас вірян, розділених етнографічно, географічно чи політично це прикривали релігійними мотивами — боротьбою за чистоту віри, звичаїв тощо.

Ці маси (до них належало духовенство) в своєму розходженні з Римською Церквою керувалися і психологічно відштовхувалися від неї саме релігійними мотивами, від душі вважали її в своїй santa simplicitas (свята простота) “єретичною”.

Але тим більший гріх навісає на тих “спокусниках”, хто свої владолубиві та честолюбиві задуми вміло закутав у релігійне священне покривало.

У цьому випадку, без сумніву, більша провина лежить на Константинопольському

РОЗДІЛЕННЯ ЦЕРКОВ У ЧАСИ СВЯТИХ МЕФОДІЯ ТА КИРИЛА

Патріархові, ніж на Римському Папі. Безперечно, Папі належав канонічний авторитет на Сході; багато Соборів, канони та імператорські едікти й укази згадують про це.

Але як діяв Константинопольський Патріарх?

Зрозумівши, що Папи з часів коронації Карла Великого в Римські імператори **назавжди стали однозначними політичними злочинцями в очах візантійських царів**, відділення апостольської столиці від Східної Церкви вважали вже здійсненим фактом. Константинопольський Патріарх вбудував на цьому всю свою програму фанатичного возвеличення.

Першим пунктом в цій програмі було звільнення від будь-якої канонічної залежності від Римського Папи. Це прагнення дуже влучно визначається епітетом Константинополь-Стамбула: “Східний папа”.

Друге завдання складало не тільки зрівняння патріаршої влади з царською, а й возвеличення над нею з прочитанням Святого Письма без дослухання до прочитання Святого Письма богословами.

Над виконанням обох завдань — особливо першого — з надзвичайною енергією працював Патріарх Фотій (приблизно 800—897 рр.)

Нам надається можливість повного єднання в Апостольській та Вселенській Церкві за допомогою єдиного для Сходу та Заходу Собору, який повинен розглянути все дозволене Римською Церквою вже без спілкування її зі Східною.

Звичайно, організацію подібного Собору і ведення справ на ньому важко уявити, та життя буває винахідливішим за людську уяву і думку. Рішенню цього Собору всі повинні підкоритися.

Західні богослови в полемічних настроях називають іноді Східну Церкву “фотіанською” в тому значенні, що Фотій формувал відмінності Східної Церкви від Західної — це залишилося визначальним на майбутнє.

Нам, народам Центральної та Східної Європи, треба було б рівнятися не на Фотія, а на св. Мефодія та Кирила. Вони, хоч і вийшли з Константинопольської Церкви в той самий час, коли Фотій боровся з Папою Миколаєм I, не взяли участі в протистоянні. І коли ця боротьба досягла найбільшої напруги (866—867 рр.), коли Фотій скликає “Вселенський” Собор, анафемізує Папу, св. Мефодій і Кирило, перебуваючи під тиском німецького духовенства, шукають захисту в Папі, їдуть у Рим, приносять у дар Папі мощі св. Климентія Римського, потім довго залишаються в Римі.

Чи святі Мефодій і Кирило нічого не чули про боротьбу Фотія з папою Миколаєм I? Чи можливо це? Вони не схвалювали її, не надавали їй значення, як не вважали за потрібне дивитись на Римську Церкву і на Папу очима Фотія.

Михайло ПОСНОВ,
доктор церковної історії Університету
Св. Володимира в Києві, 28. VI. 1931 р. Софія

Святі Солоунські брати Кирило (828(?) — 869) та Мефодій (825(?)—885) пов'язані з українською землею. Константинопольський імператор Михайло III (842—867) та Патріарх Фотій послали двох братів, наділених блискучими духовними та інтелектуальними здібностями, проголошувати Євангеліє в Моравію, де вони досягли великих успіхів значною

мірою завдяки тому, що проповідували народною, так званою старослов'янською мовою. Проте в них було багато труднощів, насамперед через німецькомовних священиків, які в євангелізації послуговувалися латинською мовою. Багато хто в ті часи вважав, що є лише три священні мови: єврейська, грецька й латинська, тому тільки цими мовами відправляли Божественну Літургію. У такій ситуації брати Кирило та Мефодій змушені були поїхати до Рима й отримати схвалення свого методу євангелізації Папи Андріана II (867—872).

Їх радо прийняли в Римі ще й тому, що вони привезли мощі третього наступника Святого Апостола Петра Святого Папи Климентія (92—99 рр.), який зазнав тортур у Херсонесі поблизу нинішнього Севастополя в I столітті християнської ери. Римський Архієрей помер у засланні мученицькою смертю, освятивши своєю кров'ю кримські землі Херсонеса. У цьому самому місті князь Київської Русі Володимир Великий прийняв хрещення 988 року. Св. Климентія — Єпископа Рима — шановує Католицька і Православна Церква.

Св. Кирило, молодший брат, прийнявши монашество, невдовзі захворів і помер у Римі, де його поховали в базиліці Святого Климентія. Там до сьогодні зберігають останки Святого Климентія, який помер у Криму.

Святий Мефодій, ставши Єпископом, повернувся до Моравії, отримавши від Папи Андріана II затвердження священних книг, які він переклав старослов'янською мовою. Ця подія мала велике релігійне, культурне та політичне значення, яке, до речі, особливо підкреслив Святійший Отець Іван Павло II в Енцикліці *Slavorum Apostoli*. Усі слов'янські народи, кожний по-своєму, справедливо вдячні Святим Кирилові та Мефодію та Папі Андріану II, який затвердив літургійні книги старослов'янською мовою, що мало велике значення для духовного та культурного формування слов'янських народів. Тому не дивно, що Апостольським Листом *Egregiae virtutis* від 31 грудня 1980 року Святійший Отець Іван Павло II проголосив Святих Кирила та Мефодія співпокровителями Європи. Цим його святість підкреслив, що Європа повинна стати спільним домом для всіх своїх народів, подолавши берлінський мур, символ бар'єру, який штучно розділяв європейські народи на два блоки в політичному та ідеологічному протистоянні.

Архієпископ Микола ЕТЕРОВИЧ,
Святий Престол (Ватикан) — Київ, 2004